Ιανουάριος 2023

ΣΧΟΛΗ
Διεθνών Σχέσεων Στρατηγικής και Ασφάλειας

ΤΜΗΜΑ
Εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Οι Ελληνοτουρκικές διαφορές και το Δίκαιο της θάλασσας

Νικόλαος Λάλας

Ιανουάριος 2023

ΣΧΟΛΗ
Διεθνών Σχέσεων Στρατηγικής και Ασφάλειας

ΤΜΗΜΑ
Εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Οι Ελληνοτουρκικές διαφορές και το Δίκαιο της θάλασσας

Διατριβή η οποία υποβλήθηκε προς απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στις Διεθνείς σχέσεις, στρατηγική και ασφάλεια στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου

Νικόλαος Λάλας

Ιανουάριος, 2023

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © **Νικόλαος Λάλας, 2023**

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της διατριβής από το Πανεπιστημίου Νεάπολις δεν υποδηλώνει απαραιτήτως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Πανεπιστημίου.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Ο Λάλας Νικόλαος, γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία με τίτλο «Οι Ελληνοτουρκικές διαφορές και το Δίκαιο της θάλασσας», αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και όλες οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα στις βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή.

Ο Δηλών

Περιεχόμενα

Περίληψη 6

Abstract 6

1. Εισαγωγή 7
2. Δίκαιο Θάλασσας 7
   - 2.1. Θαλάσσιες ζώνες 9
   - 2.2. Αιγιαλίτιδα ζώνη 9
   - 2.3. Συνορεύουσα ζώνη 10
   - 2.4. Υφαλοκρηπίδα 10
   - 2.5. Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη 12
   - 2.6. Οριοθέτηση Θαλασσίων ζωνών στην Ελλάδα 14
3. Ελληνοτουρκικές Διαφορές 16
   - 3.1. Αιγιαλίτιδα Ζώνη 16
   - 3.2. Υφαλοκρηπίδα - Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη 18
4. Συνθήκες μεταξύ των δύο κρατών 20
   - 4.1 Συνθήκη του Λονδίνου 20
   - 4.2 Απόφαση του 1914 20
   - 4.3. Συνθήκη της Λοζάνης 21
   - 4.4. Ιταλοτουρκική Συμφωνία 1932 22
   - 4.5 Σύμβαση του Μοντρέ 23
   - 4.6. Συνθήκη των Παρισίων 23
   - 4.7. Συνθήκη Λοζάνης 1923 24
5. Δυνατότητες επίλυσης διαφορών 25
6. Συμπεράσματα -Προτάσεις 29
7. Επίλογος 32
8. Αναφορές 34

Εικόνα 1 Θαλάσσιες Ζώνες Πηγή : https://www.newsbreak.gr/apopseis/132072/ston-oro-thalassies-zones-perilamvanontai/ 14
Εικόνα 2 Οριοθέτηση Θαλασσίων ζωνών στην Ελλάδα 16
Εικόνα 3 Χωρικά Ύδατα με έυρος 6 ναυτικά μίλια (Συρίγος, 2020) 17
Εικόνα 4 Χωρικά ύδατα με εύρος 12 ναυτικά μίλια 18

Πίνακας 1 Σημαντικές ημερομηνίες εξέλιξης του νομικού ορισμού της υφαλοκρηπίδας 11

Νικόλαος Λάλας .

Τίτλος Μεταπτυχιακής Διατριβής: Οι Ελληνοτουρκικές διαφορές και το Δίκαιο της θάλασσας

Η παρούσα Μεταπτυχιακή Διατριβή εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για την απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις και εγκρίθηκε στις 2 Φεβρουαρίου 2023 από τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής.

Εξεταστική Επιτροπή:

Γρηγόριος Τσάλτας ……

Παπαναστασίου Θωμάς – Νεκτάριος ……

Τσαπατσάρης Γρηγόριος: ……

Γαβριήλ Ελένη:…..

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω για την αμέριστη συμπαράσταση και υποστήριξη τους στην προσπάθεια αυτή, πρωτίστως τον επιβλέποντα καθηγητή μου Γρηγόριο Τσάλτα για τις πολύτιμες οδηγίες και συμβουλές του, από την πλευρά της οικογενείας μου ιδιαίτερα τη γιαγιά μου Σταματία, στην οποία και αφιερώνω την παρούσα, καθώς και τους λοιπούς καθηγητές του προγράμματος για τις γνώσεις και τις εμπειρίες τους που μου προσέφεραν, ώστε το ταξίδι σε αυτό το πολύπλοκο και συνάμα εξαιρετικά ενδιαφέρον πεδίο των διεθνών σχέσεων, να ολοκληρωθεί με επιτυχία. Δίχως τη βοήθεια όλων των παραπάνω, τίποτα δε θα είχε πραγματοποιηθεί.

Περίληψη
Οι σχέσεις της Ελλάδας και Τουρκίας βρίσκονται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των πολιτικών επιστημόνων και νομικών διεθνολόγων από το 1974 και μετά δεδομένων των πολυετών διενέξεων που χαρακτηρίζουν τις σχέσεις των δύο κρατών. Σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας είναι να αναλύσει το σύμπλεγμα των ελληνοτουρκικών διαφορών υπό το πρίσμα του Δικαίου της Θάλασσας. Αναλύονται τα επιχειρήματα των δύο πλευρών με σκοπό να αξιολογηθούν οι θέσεις τους αλλά και πιθανές λύσεις αφού προηγηθεί ένα σύντομο ιστορικό των τριβών μεταξύ των δύο κρατών. Συμπεραίνεται η ελληνική υπεροχή των επιχειρημάτων στις περισσότερες περιπτώσεις και η εργαλειακή χρήση διάφορων διεθνών καθεστώτων από την Τουρκία ώστε να εξυπηρετήσει τα στρατηγικά της συμφέροντα. Τέλος, αναδεικνύεται η ανάγκη περαιτέρω έρευνας για τις πιθανές δικαιοδοτικές λύσεις των διαφορών.

Abstract
The relations between Greece and Turkey have been at the centre of interest of political scientists and legal internationalists since 1974. The aim of this paper is to analyse the complex of Greek-Turkish disputes in the light of the Law of the Sea. The arguments of the two sides are analysed in order to evaluate their positions and possible solutions after a brief history of the friction between the two states. It concludes the Greek superiority of arguments in most cases and the instrumental use of various international regimes by Turkey to serve its strategic interests. Finally, the need for further research on possible jurisdictional solutions to the disputes is highlighted.

1. Εισαγωγή

Παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα αποτελεί ένα παραδοσιακά ναυτικό έθνος με μεγάλη παράδοση στις θαλάσσιες δραστηριότητες κάθε χαρακτήρα, με κατοχή μεγάλου μέρους του παγκόσμιου στόλου και με τη μεγαλύτερη ακτογραμμή μεταξύ των μεσογειακών χωρών, ως χώρα δεν έχει εξαντλήσει τα δικαιώματά της στο πεδίο της θάλασσας [1]. Χαρακτηριστικό είναι πως η Ελλάδα είχε μέχρι πρόσφατα συμφωνία οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας μόνο με την Ιταλία από το 1977. Προφανώς η επιφυλακτικότητα αυτή, ειδικότερα στο Αιγαίο Πέλαγος σχετίζεται με το σύμπλεγμα των ελληνοτουρκικών διαφορών που αποτελεί πυλώνα της χάραξης της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Η Ελλάδα διαχρονικά αναγνωρίζει ως μοναδική νομική διαφορά, εκείνη της οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο Πέλαγος [2] σε αντίθεση με την Τουρκία, η οποία επιχειρεί να εντάξει στον κατάλογο των ελληνοτουρκικών διαφορών ένα μεγάλο πακέτο θεμάτων όπως: τον έλεγχο της εναέρια κυκλοφορίας στο Αιγαίο (FIR), τον έλεγχο των υπηρεσιών Έρευνας και Διάσωσης, το καθεστώς των αποστρατικοποιημένων ελληνικών νησιών, την αμφισβήτηση του ελληνικού δικαιώματος για την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12 νμ αλλά και ακόμα ζητήματα κυριαρχίας για ορισμένα νησιά του Αιγαίου.

Αναμφισβήτητα, οι διαφορές μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας στο Αιγαίο αποτελούν σημαντικές εστίες εντάσεων και ενδέχεται να αποτελέσουν απειλή για την ασφάλεια στην περιοχή, ιδίως στην περίπτωση γεωτρήσεων για υδρογονάνθρακες σε περιοχές όπου δεν έχει προηγηθεί διμερής συμφωνία.

Η παρούσα εργασία ξεκινά παρέχοντας μία γενικότερη των ορισμών του Δικαίου της Θάλασσας και στη συνέχεια ακολουθεί μία ιστορική και νομική περιγραφή των ελληνοτουρκικών διαφορών. Έπειτα περιγράφονται τα βασικά σημεία των συνθηκών που διέπουν τις σχέσεις των δύο κρατών και ακολουθούν κάποιες πιθανές λύσεις με βάση τη διεθνή πρακτική.

2. Δίκαιο Θάλασσας

Η θάλασσα είναι το απώτατο όριο άμυνας της εδαφικής ακεραιότητας των παραθαλάσσιων κρατών αλλά και πηγή οικονομικών εσόδων για τα κράτη σχεδόν ανεξαιρέτως. Υπάρχουν σήμερα περίπου 159 κράτη με θάλασσες και άλλα 40 κράτη στερούμενα ακτών, περίκλειστα όπως λέγονται που, δικαιούνται ωστόσο πρόσβαση στη θάλασσα χρήσης της και εκμετάλλευσή της. Το δίκαιο της θάλασσας έχει τεράστια σημασία για την Ελλάδα δεδομένου ότι είναι μια χώρα με τεράστια ακτογραμμή, 3000 περίπου νησιά, πρώτη σε στόλο στην ΕΕ ενώ αν αναλογιστούμε την πλοιοκτησία, η εμπορική ναυτιλία ελληνικών συμφερόντων είναι η πρώτη σε παγκόσμια κλίμακα.

Στα πρώιμα στάδια του το δίκαιου της θάλασσας αντιμετωπιζόταν ως εθιμικό δίκαιο έως το 1958, οπότε και η Επιτροπή του Διεθνούς Δικαίου των Ηνωμένων Εθνών

[1] Παπασταυρίδης, Ε. (2020). Οι ελληνοτουρκικές διαφορές στο θαλάσσιο χώρο από την οπτική του διεθνούς δικαίου. Αθήνα : ΕΛΙΑΜΕΠ.
[2] https://www.mfa.gr/en/issues-of-greek-turkish-relations/

διατύπωσε κάποιες προτάσεις προς τη Γενική Συνέλευση σχετικές με το δίκαιο της θάλασσας. Οι συμβάσεις που ακολούθησαν το 1958 δεν έτυχαν ευρείας επικύρωσης από τα κράτη, όπως και από την Ελλάδα μέχρι το 1972, όταν πια η Τουρκία αμφισβήτησε εμπράκτως τα δικαιώματα επί της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου οπότε και η Ελλάδα προχώρησε στην επικύρωση της τρίτης σύμβασης της Γενεύης. Αντίθετα η τρίτη συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της θάλασσας συγκέντρωσε μεγάλο αριθμό κρατών και διεθνών οργανισμών όπως και κάποιες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Οι διαπραγματεύσεις που ακολούθησαν ήταν σκληρές καθώς τα αναπτυσσόμενα κράτη επιζητούσαν να εξασφαλίσουν όσο το δυνατόν περισσότερο έλεγχο επί των πλουτοπαραγωγικών πόρων της θάλασσας σε αντίθεση με τα μεγάλα ναυτικά κράτη που υπερασπίζονταν τα δικαιώματα ελεύθερης ναυσιπλοΐας ακόμα και μέσα από την αιγιαλίτιδα ζώνη των κρατών. Τελικά οι διαπραγματεύσεις κατέληξαν σε συμβιβαστικές λύσεις και τη θέσπιση καινούργιων θεσμών όπως αυτόν της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης στα 200 ναυτικά μίλια και της αβλαβούς διέλευσης από την αιγιαλίτιδα ζώνη. Η Σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας (ΣΔΘ) του 1982 περιέχει πολυάριθμες διατάξεις που εκφράζουν το ισχύον εθιμικό δίακιο όπως τα δικαιώματα των κρατών στην αιγιαλίτιδα ζώνη , την ελευθερία ανοιχτής θάλασσας και το νομικό καθεστώς της υφαλοκρηπίδας αλλά και νέους θεσμούς του δικαίου της θάλασσας όπως την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη, τα αρχιπελαγικά κράτη και την αβλαβή διέλευση. Αξίζει να αναφερθεί επίσης πως προβλεπόταν και ένας πολύπλοκος μηχανισμός επίλυσης διαφορών που θα επέλυε τις διαφορές μεταξύ των κρατών στην οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών. Ακολούθησε μια τροποποίηση της σύμβασης τον Νοέμβριο του 1994 γνωστή ως συμφωνία της Νέας Υόρκης, χωρίς ωστόσο ουσιαστικές μεταβολές στο κύριο κείμενο της συνθήκης.

Η σύμβαση είναι ένα ογκώδες κείμενο 320 άρθρων και 9 παραρτημάτων και υπερισχύει όλων των συμβατικών κειμένων με σχετικό αντικείμενο ενώ η αθρόα συμμετοχή των κρατών στη σύμβαση ενισχύει τον εθιμικό χαρακτήρα πολλών διατάξεων της. Ο εθιμικός χαρακτήρας της σύμβασης έχει επιβεβαιωθεί από το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης στις υποθέσεις υφαλοκρηπίδας Λιβύης-Τυνησίας 1982, Λιβύης - Μάλτας 1985 και Μπαχρέιν - Κατάρ 2001 επισημαίνοντας την εθιμική ισχύ ορισμένων διατάξεων της σύμβασης ενώ τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των κρατών στην υφαλοκρηπίδα αποτέλεσαν αντικείμενο ενασχόλησης του δικαστηρίου ήδη από το 1969 στην υπόθεση υφαλοκρηπίδας και Βόρειας Θάλασσας[3].

Η πλειοψηφία των θαλασσών της υφηλίου, παρά την επέκταση της δικαιοδοσίας των κρατών, ανήκουν στην κοινή κληρονομιά της ανθρωπότητας και διέπονται από το καθεστώς της ελεύθερης ναυσιπλοΐας. Η ελευθερία των θαλασσών αποτελεί αρχή του Διεθνούς Δικαίου και βρίσκει έδαφος στις θαλάσσιες περιοχές πέραν της αιγιαλίτιδας ζώνης και της ΑΟΖ όπου αυτή έχει καθοριστεί. Τα δικαιώματα της διεθνούς κοινότητας στη θαλάσσια περιοχή αυτή είναι αντίστοιχα με τις χρήσεις και την

[3] Ρούκουνας, Ε. (2015). Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ 241-243

εκμετάλλευσή της και περιλαμβάνουν ενδεικτικά αλλά όχι αποκλειστικά το δικαίωμα της ελεύθερης ναυσιπλοΐας , το δικαίωμα της ελεύθερης αλιείας , το δικαίωμα της εγκατάστασης υπόγειων καλωδίων και αγωγών , την ελευθερία της επιστημονικής έρευνας των υδάτων του βυθού και του υπεδάφους του βυθού , την ελευθερία τοποθέτησης τεχνητών νησιών και εγκαταστάσεων και τέλος την ελευθερία υπέρπτησης. Το δικαίωμα στην ελεύθερη ναυσιπλοϊα είναι το παραδοσιακά και διαχρονικά καθιερωμένο δικαίωμα εφόσον καθιερώνεται από το δέκατο όγδοο αιώνα και αποτελεί την κορωνίδα της ελευθερίας των θαλασσών. Αντίστοιχα σημαντική είναι και η ελευθερία τις υπερπτήσης η οποία είναι πιο πρόσφατη αν λάβουμε υπόψιν την πιο πρόσφατη ανάπτυξη της αεροπλοΐας. Ακόμα και η αλιεία αποτελεί σημαντική έκφραση της ελευθερίας θαλασσών εφόσον επιτρέπει την υπερπόντια βιομηχανική αλιεία να αλιεύει ελεύθερα σε ανοιχτές θάλασσες. Παρ όλα αυτά τα τελευταία χρόνια με την καθιέρωση της ΑΟΖ ως μία από λειτουργική ζώνη που περιέχει και αποκλειστικά δικαιώματα αλιείας η ελευθερία αυτή έχει περάσει σε δεύτερη μοίρα .

2.1. Θαλάσσιες ζώνες

Το δίκαιο της θάλασσας από το 17^{ο} αιώνα λειτουργούσε με δύο θαλάσσιες ζώνες: την αιγιαλίτιδα και την ανοιχτή θάλασσα. Η περαιτέρω κωδικοποίηση του δικαίου της θάλασσας όμως επέφερε πλήθος θαλάσσιων ζωνών ορίζοντας ταυτόχρονα και τον τρόπο οριοθέτησης τους. Θέτοντας ως αφετηρία την ακτή συναντάμε μια σειρά από θαλάσσιες ζώνες οι οποίες διέπονται από διαφορετικό καθεστώς. Η πρώτη ζώνη αφορά τα εσωτερικά ύδατα και ακολουθούν η αιγιαλίτιδα ζώνη και στη συνέχεια η ανοιχτή θάλασσα. Τα κράτη επιπλέον, έχουν το δικαίωμα να κηρύξουν συνορεύουσα ζώνη και αποκλειστική οικονομική ζώνη ενώ έχουν κυριαρχικά δικαιώματα σε ορισμένη περιοχή του βυθού και της ανοιχτής θάλασσας δηλαδή στην υφαλοκρηπίδα. Η κυριαρχία των κρατών στον αέρα πάνω από την αιγιαλίτιδα ζώνη και τα δικαιώματα στο διεθνή εναέριο χώρο πάνω από την ανοιχτή θάλασσα ακολουθούν το καθεστώς κυριαρχίας του θαλάσσιου χώρου. Αξίζει να επισημανθεί πως το δίκαιο της θάλασσας πλέον διαθέτει καθεστώς πρόβλεψης και για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών στο βυθό τη λεγόμενη αρχαιολογική ζώνη. Εκτός από τις ζώνες κυριαρχίας το Διεθνές Δίκαιο έχει θεσπίσει και λειτουργικές ζώνες όπως την ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα και την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ).

2.2. Αιγιαλίτιδα ζώνη

Η αιγιαλίτιδα ζώνη αποτελεί μια περιοχή ζωτικής σημασίας για τα συμφέροντα κάθε παράκτιου κράτους. Αποτελεί μια ζώνη πλήρους κυριαρχίας και αποτελεί έδαφος του ανάλογο με εκείνο του ηπειρωτικού εδάφους. Σε αυτό το θαλάσσιο τμήμα το κράτος ασκεί πλήρη και αποκλειστική δικαιοδοσία ασκώντας όλα τα δικαιώματα που απορρέουν από την κρατική κυριαρχία. Πιο συγκεκριμένα έχει αποκλειστικά δικαιώματα χρήσης και εκμετάλλευσης όλων των πλουτοπαραγωγικών πόρων του βυθού, του υπεδάφους του, της υπερκείμενης θαλάσσιας κολώνας και της επιφάνειας των υδάτων. Τα όρια της αιγιαλίτιδας ζώνης μεταβλήθηκαν στο πέρασμα του χρόνου με τη Σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας του 1982 να περιγράφει στο άρθρο 3 ότι κάθε κράτος έχει το δικαίωμα να ορίσει το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης του χωρίς αυτό να ξεπερνάει τα 12 ναυτικά μίλια από τις γραμμές βάσης όπως αυτές

καθορίζονται στη Σύμβαση. Στην απόλυτη κυριαρχία της αιγιαλίτιδας ζώνης έχει θεσπιστεί μια εξαίρεση σχετικά με την αβλαβή διέλευση. Στο άρθρο 18 της Σύμβασης του Δικαίου της Θάλασσας ως διέλευση ορίζεται η ναυσιπλοΐα μέσα στην αιγιαλίτιδα ζώνη με σκοπό τον διάπλου αυτής της θάλασσας χωρίς είσοδο στα εσωτερικά ύδατα ή προσορμισμό σε λιμενική εγκατάσταση έξω από τα εσωτερικά ύδατα. Επιπλέον η διέλευση πρέπει να είναι συνεχής και ταχεία και η στάση να επιβάλλεται μόνο από λόγους ανωτέρας βίας ή κινδύνου και όταν είναι απαραίτητη για την παροχή βοήθειας σε πλοία , πρόσωπα ή αεροσκάφη τα οποία βρίσκονται σε κίνδυνο. Συναφής με την αιγιαλίτιδα ζώνη είναι ο εθνικός εναέριος χώρος. Όπως ορίζει το διεθνές δίκαιο , ο εθνικός εναέριος χώρος ταυτίζεται από πλευράς έκτασης με το έδαφος της ξηράς και την αιγιαλίτιδα ζώνη. Επομένως, τα όριά του καθορίζονται από εκείνα του εξωτερικού ορίου της αιγιαλίτιδας ζώνης[4].

2.3. Συνορεύουσα ζώνη

Ως συνορεύουσα ζώνη ορίζεται η θαλάσσια ζώνη η οποία χωρίζει από το εξωτερικό όριο της αιγιαλίτιδας ζώνης την ανοιχτή θάλασσα και της οποίας το εξωτερικό όριο εκτείνεται με βάση τη νέα σύμβαση μέχρι τα 24 ναυτικά μίλια από την ακτή γραμμή ή τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης (άρθρο 33). Στη συνορεύουσα ζώνη το παράκτιο κράτος έχει το δικαίωμα να ασκεί τον απαραίτητο έλεγχο για να εμποδίζει την παραβίαση στο έδαφός του, να ασκεί τελωνειακό, φορολογικό, μεταναστευτικό και υγειονομικό έλεγχο και να τιμωρεί παραβιάσεις που αφορούν τους σχετικούς νόμους. Σύμφωνα με το ισχύον δίκαιο ένα κράτος μπορεί να έχει συνορεύουσα ζώνη 24 συνολικά ναυτικών μιλίων από τις γραμμές βάσης, δηλαδή αν έχει αιγιαλίτιδα ζώνη 12 μιλίων μπορεί να έχει συνορεύουσα ζώνη άλλων 12, ενώ ένα κράτος που έχει αιγιαλίτιδα ζώνη 6 ναυτικών μιλίων μπορεί να έχει συνορεύουσα ζώνη άλλων 18 ναυτικών μιλίων[5].

2.4. Υφαλοκρηπίδα

Η δυνατότητα της επιστήμης και της τεχνολογίας για εκμετάλλευση του βυθού της θάλασσας σε απομακρυσμένη απόσταση από τον ηπειρωτικό κορμό ανάγκασε τους νομικούς να ασχοληθούν με το καθεστώς του βυθού ώστε να διαμορφώσουν το ρυθμιστικό πλαίσιο δράσης των κρατών στο χώρο αυτό. Από κοινή λογική άποψη υφαλοκρηπίδα αποτελεί τη συνέχεια της σειράς κάτω από τη θάλασσα και αρχίζει από την ακτή με όριο εκεί που το επικλινές του βυθού γίνεται έντονα απότομο. Ο ορισμός αυτός είναι συμβατικός καθώς δεν υπάρχει γεωλογική ομοιομορφία σε όλους τους βυθούς. Ως σύνηθες όριο ο κρηπίδας σύμφωνα με τους γεωλόγους είναι το σημείο όπου το βάθος των υπερκείμενων υδάτων φτάνει τα 200 μέτρα.

Η πρώτη προσπάθεια νομικού ορισμού της υφαλοκρηπίδας έγινε στη Συνδιάσκεψη της Γενεύης του 1958, όπου διατυπώθηκαν δύο κριτήρια: αφενός η εκμετάλλευση κι αφετέρου η απόσταση της επιφάνειας της θάλασσας από την επιφάνεια του βυθού. Σύμφωνα λοιπόν με τον ορισμό της Γενεύης, η υφαλοκρηπίδα εκτεινόταν ως το σημείο όπου το βάθος των υδάτων έφτανε τα 200 μέτρα. Αν όμως η εκμετάλλευση

[4] Σταυρινός, Μ. (2022). Το Δίκαιο της Θάλασσας στην Ανατολική Μεσόγειο . Αθήνα : Τελεία, σσ 56-57
[5] Ρούκουνας, Ε. (2015). Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ 278-280

του βυθού μπορούσε να πραγματοποιηθεί σε βάθος μεγαλύτερο των 200 μέτρων, τότε υφαλοκρηπίδα επεκτεινόταν μέχρι το σημείο αυτό.

Σήμερα, ο ορισμός υφαλοκρηπίδας δίνεται το άρθρο76 της Σύμβασης του δίκαιου της θάλασσας του 1982 με διαφοροποιημένο πλάτος από τον προηγούμενο ορισμό του 1958. Πιο συγκεκριμένα, η υφαλοκρηπίδα ενός παράκτιου κράτους περιλαμβάνει το θαλάσσιο βυθό και το υπέδαφος του μετά την αιγιαλίτιδα ζώνη, σε όλη την έκταση της φυσικής προέκτασης του χερσαίου εδάφους αυτού του κράτους μέχρι την εξωτερική απόκλιση του υφάλοπλαισίου ή σε έκταση 200 ναυτικών μιλίων από τις γραμμές βάσης στην περίπτωση που το υφαλοπλαίσιο δεν φτάνει ως την απόσταση αυτή των 200 ναυτικών μιλίων. Ο ορισμός αυτός αποτελεί ένα πολυσχιδές σύστημα καθορισμού των εξωτερικών ορίων της υφαλοκρηπίδας που δεν στηρίζεται σε γεωφυσικά κριτήρια αλλά εκφράζει πολιτικούς συμβιβασμούς. Έτσι όλα τα κράτη έχουν υφαλοκρηπίδα που εκτείνεται σε απόσταση τουλάχιστον 200 μιλίων από τις γραμμές βάσης από όπου μετρώνται τα εθνικά χωρικά ύδατα. Σε αυτή την περίπτωση ο βυθός ταυτίζεται με τον βυθό της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης. Αν, όμως, ο βυθός του παράκτιου κράτους είναι περά από τα 200 ναυτικά μίλια, η υφαλοκρηπίδα εκτείνεται ως το απώτατο σημείο του ηπειρωτικού υψώματος με τη διαφορά ότι τα ύδατα που βρίσκονται πέρα από τα 200 ναυτικά μίλια και πάνω από την υφαλοκρηπίδα θεωρούνται ανοιχτή θάλασσα[6].

Πριν το 1945	Κατάληψη υποθαλάσσιου εδάφους ως res nullius
1945	Διακήρυξη Τρούμαν- Χερσαίο έδαφος κάτω από τη θάλασσα
1958	Σύμβαση της Γενεύης για την υφαλοκρηπίδα
1969	Απόφαση Διεθνούς Δικαστηρίου για την Υφαλοκρηπίδα της Βόρειας Θάλασσας
1982	Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας (ipso facto ab initio)
1985-σήμερα	Νομολογία σχετικά με την οριοθέτηση

Πίνακας 1 Σημαντικές ημερομηνίες εξέλιξης του νομικού ορισμού της υφαλοκρηπίδας

Η υφαλοκρηπίδα αποτελείται από το βυθό και το υπέδαφος του βυθού που είναι παρακείμενα των ακτών του παράκτιου κράτους και εκτείνεται στις περισσότερες περιπτώσεις από το εξωτερικό όριο της αιγιαλίτιδας ζώνης έως τα 200 ναυτικά μίλια από την ακτή. Αν και πρόκειται για μια πρόσφατη ζώνη καθώς απέκτησε το θεσμικό της χαρακτήρα μόλις το 1958 ο εθνικός χαρακτήρας έχει επιβεβαιωθεί από το Διεθνές Δικαστήριο στην υπόθεση της Βόρειας Θάλασσας. Η Σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας του 1982 θέτει δύο κριτήρια οριοθέτησης: εκείνο του γεωμορφολογικού κριτηρίου και το κριτήριο της απόστασης. Το παράκτιο κράτος δηλαδή έχει τη δυνατότητα να επεκτείνει την υφαλοκρηπίδα του ως το άκρο της, δηλαδή ως το

[6] Ρούκουνας, Ε. (2015). Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ 315-316

σημείο του ύφαλοπλαισίου εάν το υφαλοπλαίσιο βρίσκεται πέραν των δυτικών 200 ναυτικών μιλίων από την ακτή. Τα κράτη ασκούν στην υφαλοκρηπίδα κυριαρχικά δικαιώματα τα οποία διαφέρουν από την κυριαρχία του κράτους εφόσον έχουν λειτουργικό σκοπό και σχετίζονται με συγκεκριμένα δικαιώματα που παρέχονται στο παράκτιο κράτος όπως εξερεύνηση και εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πόρων του βυθού και του υπεδάφους. Σε αυτό το σημείο αξίζει να επισημανθεί πως το παράκτιο κράτος δεν είναι δυνατόν να υιοθετήσει μονομερώς την υφαλοκρηπίδα του εφόσον βρίσκεται στην περιοχή θαλάσσιας στενότητας και πως ο κανόνας ότι το δικαίωμα είναι ipso facto και ab initio (εξυπαρχής και αυτοδικαίως), δηλαδή δεν απαιτείται καμία πράξη για να ενεργοποιηθεί. Επομένως απαιτείται συμφωνία για να ενεργοποιηθούν τα δικαιώματα σε υφαλοκρηπίδα που βρίσκεται σε περιοχή θαλάσσιας στενότητας και εξυπακούεται ότι όσο δεν υπάρχει συμφωνία κανένα από τα ενδιαφερόμενα κράτη δεν μπορεί να προβεί σε άσκηση των δικαιωμάτων του όπως έρευνες , γεωτρήσεις και εκμετάλλευση της υφαλοκρηπίδας.

2.5. Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη

Μέχρι το 19ο αιώνα το παράκτιο κράτος διέθετε αποκλειστικά δικαιώματα διαχείρισης των αλιευμάτων μόνο στα εσωτερικά ύδατα και την αιγιαλίτιδα ζώνη, ενώ όλες οι υπόλοιπες θαλάσσιες περιοχές θεωρούνταν από τη διεθνή κοινότητα ως τμήμα της ανοιχτής θάλασσας επί της οποίας κανένα κράτος δεν είχε κυριαρχικά δικαιώματα. Η διακήρυξη Τρούμαν το 1945, διεκδικούσε δικαιοδοσία και δικαιώματα ελέγχου της αλιευτικής δραστηριότητας σε περιχαρακωμένες περιοχές ανοιχτής θάλασσας πέρα από την αιγιαλίτιδα ζώνη, στις οποίες αλίευαν παραδοσιακά και μόνο οι υπήκοοι των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Στις περιπτώσεις εκείνες όπου στις περιοχές αλίευαν και υπήκοοι τρίτων κρατών η διακήρυξη προέβλεπε τη σύναψη σχετικών συμφωνιών μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών. Η αποκλειστική οικονομική ζώνη ορίζεται η πέραν και παρακείμενη της αιγιαλίτιδας ζώνης θαλάσσια περιοχή το εύρος της οποίας δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 200 ναυτικά μίλια από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το εύρος των χωρικών υδάτων. Εντός της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης το παράκτιο κράτος ασκεί συγκεκριμένες αρμοδιότητες κυρίως για οικονομικούς σκοπούς (άρθρα 56-57 ΣΔΘ) . Η ΑΟΖ δε θεωρείται τμήμα της ανοιχτής θάλασσας αλλά διέπεται από ένα ιδιαίτερο καθεστώς το οποίο δεν ομοιάζει ούτε με το κυριαρχικό καθεστώς της αιγιαλίτιδας ζώνης αλλά ούτε με το καθεστώς ελευθερίας της ανοιχτής θάλασσας. Όπως έχουμε προαναφέρει, αποτελεί μία θαλάσσια περιοχή με λειτουργικό χαρακτήρα , ο οποίος βασίζεται στα δικαιώματα του ενδιαφερόμενου παράκτιου κράτους και τα δικαιώματα των παρακείμενων ή αντικείμενων κρατών. Εντός της ΑΟΖ τα τρίτα κράτη έχουν το δικαίωμα να ασκούν μόνο τις ελευθερίες τις οποίες αναγνωρίζει ρητά η σύμβαση και αφορούν περιοριστικά τη ναυσιπλοΐα, την υπέρπτηση, την τοποθέτηση υποβρυχίων καλωδίων και αγωγών όπως και συναφείς με αυτές χρήσεις. Στις περιπτώσεις εκείνες που διαπιστώνεται διαφορά, θα πρέπει να διευθετηθεί με βάση την αρχή της ευθυδικίας λαμβάνοντας υπόψη τη σπουδαιότητα των συμφερόντων των μερών αλλά και τα συμφέροντα του συνόλου των υπολοίπων κρατών. Το παράκτιο κράτος εντός της ΑΟΖ ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα για την έρευνα και την εκμετάλλευση των

πόρων ζώντων ή μη ,των υπερκείμενων υδάτων και του βυθού καθώς και κυριαρχικά δικαιώματα για την εξερεύνηση και οικονομική εκμετάλλευση των ρευμάτων και των υπερκείμενων της θάλασσας ανέμων. Τα κυριαρχικά δικαιώματα επεκτείνονται στην προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος, την επιστημονική έρευνα και την εγκατάσταση τεχνητών νήσων ή άλλων κατασκευών. Αξίζει να σημειωθεί πως η αποκλειστικότητα των κυριαρχικών δικαιωμάτων στην αποκλειστική οικονομική ζώνη δεν έχει ακριβώς τον ίδιο χαρακτήρα όπως στην περίπτωση της υφαλοκρηπίδας. Πιο συγκεκριμένα, αναγνωρίζονται δικαιώματα και σε τρίτα κράτη στην περίπτωση αδυναμίας αλιείας από το παράκτιο κράτος περιορίζοντας με τον τρόπο αυτό τα κυριαρχικά δικαιώματα του παράκτιου κράτους. Εξαίρεση αποτελούν τα κυριαρχικά δικαιώματα του παράκτιου κράτους στο βυθό και το υπέδαφος της ΑΟΖ. Το νέο καθεστώς της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης δίνει στο παράκτιο κράτος περισσότερα δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων από όσα αναγνωρίζονταν από τη σύμβαση της Γενεύης και για αυτό το λόγο γίνεται λόγος για υφαλοπλαίσιο, δηλαδή βυθό έως τα 200 ναυτικά μίλια από τις ακτές. Γενικότερα, η ΑΟΖ περικλείει στο καθεστώς της όλους τους θαλάσσιους οργανισμούς που βρίσκονται στη συγκεκριμένη θαλάσσια ζώνη από την επιφάνεια ως και το βυθό. Παρόλα αυτά αν ένα κράτος, όπως η Ελλάδα, δεν έχει προχωρήσει στην κήρυξη ΑΟΖ τότε συνεχίζει να έχει τα γνωστά κυριαρχικά δικαιώματα στο έδαφος και το υπέδαφος της υφαλοκρηπίδας[7]. Κατ' επέκταση, παρά τη λανθασμένη άποψη κάποιων πολιτικών και δημοσιογράφων, η εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων δεν προϋποθέτει τη χάραξη ΑΟΖ [8]

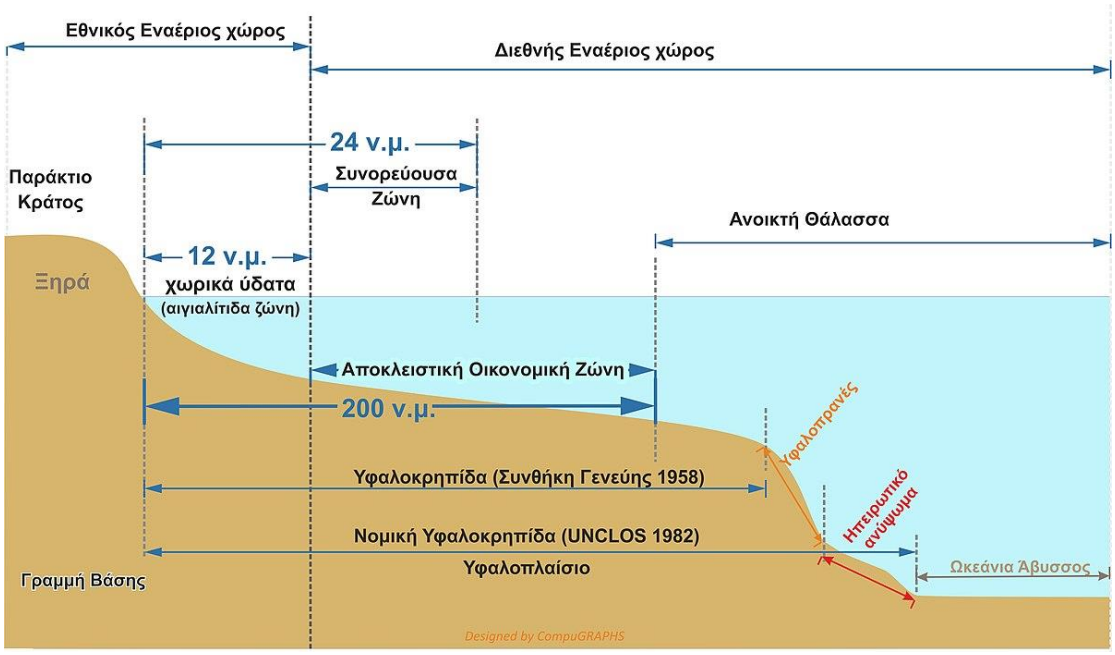

[7] Ρούκουνας, Ε. (2015). Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ 32-326

[8] Τσάλτας, Γ. (2011). Δεν Προϋποθέτει την Χάραξη ΑΟΖ η Εκμετάλλευση Υδρογοναθράκων στο Αιγαίο. Energia.gr. Ανάκτηση από https://www.energia.gr/article/45412/kathhghths-gr-tsaltas-den-proypothetei-thn-haraxh-aoz-h-ekmetalleysh-ydrogonathrakon-sto-aigaio

Εικόνα 1 Θαλάσσιες Ζώνες Πηγή : https://www.newsbreak.gr/apopseis/132072/ston-oro-thalassies-zones-perilamvanontai/

2.6. Οριοθέτηση Θαλασσίων ζωνών στην Ελλάδα

Το νομικό καθεστώς που διέπει σήμερα τα ελληνικά χωρικά ύδατα χαρακτηρίζεται από ερμηνευτικές ιδιαιτερότητες λόγω του γεγονότος ότι ανά διαστήματα υιοθετήθηκαν διαφορετικές προτάσεις και κυρίως λόγω της έκτασης του υπερκείμενου εναερίου χώρου. Η Ελλάδα λόγω του τεράστιου στόλου τους ήταν πάντα υπέρμαχος της μικρότερης δυνατής αιγιαλίτιδας ζώνης κάτι το οποίο θα τα προστάτευε το καθεστώς της ελεύθερης ναυσιπλοΐας. Το 1931 με προεδρικό διάταγμα η Ελλάδα καθορίζει το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης, μόνο όμως σχετικά με τον προσδιορισμό του εναέριου χώρου στα 10 ναυτικά μίλια. Ακολουθεί ένας αναγκαστικός νόμος του 1936 με το οποίο ορίζεται η έκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης καθορίζεται στα 6 ναυτικά μίλια από τις ακτές χωρίς να καταργείται οποιαδήποτε διάταξη που αφορά ειδικές περιπτώσεις στις οποίες η αιγιαλίτιδα ζώνη καθορίζεται μεγαλύτερη ή μικρότερη των 6 ναυτικών μιλίων. Από το συνδυασμό των παραπάνω προκύπτει ότι η αιγιαλίτιδα ζώνη της Ελλάδας έχει πλάτος 6 ναυτικών μιλίων ενώ μόνο για την οριοθέτηση του εθνικού εναέριου της χώρου ορίζεται στα 10 ναυτικά μίλια. Η νομοθετική αυτή πρακτική , δε θεωρείται εντελώς σωστή, δεδομένου ότι δεν νοείται κυριαρχία επί του αέρος χωρίς να συνοδεύεται από κυριαρχία επί του εδάφους ή της θάλασσας. Υποστηρίζεται ωστόσο, και η αντίθετη άποψη ότι δηλαδή εναέριος χώρος των πάνω από τη θάλασσα διατηρεί τη μοναδικότητά του και δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί εξαρτημένος του υποκείμενου εδάφους, χωρίς αυτή όμως να είναι κρατούσα άποψη. Περισσότερο δόκιμη φαίνεται πως είναι η άποψη ότι η Ελλάδα ορίζει το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 10 ναυτικά μίλια αλλά ότι η άσκηση της κυριαρχίας στις θαλάσσιες ζώνες περιορίζεται στα 6 ναυτικά μίλια.

Ο περιορισμός του εύρους των ελληνικών χωρικών υδάτων υφίσταται σε κάποια σημεία της ελληνικής επικράτειας δεδομένης της στενότητας με τις ακτές αντικειμένων κρατών κάτω από τα 12 ναυτικά μίλια. χαρακτηριστικές είναι οι περιπτώσεις των νησιών του ανατολικού αιγαίου αλλά και του βορειοανατολικού στενού της Κέρκυρας σε σχέση με την Αλβανία. Στις 27 Απριλίου 2009 η Ελλάδα και η Αλβανία προχώρησαν σε οριοθέτηση τ ν θαλάσσιων περιοχών βάσει της αρχής της ίσης απόστασης/μέσης γραμμής, συμπεριλαμβανομένων των χωρικών υδάτων αλλά η η επικύρωση της συμφωνίας δεν έχει υλοποιηθεί καθώς το αλβανικό συνταγματικό δικαστήριο έκρινε οτι είναι αντισυνταγματική[9]. Η Ελλάδα έχει προβεί σε επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12 ναυτικά μίλια στο Ιόνιο πέλαγος ενώ υπάρχουν και σκέψεις για επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης νότια της Κρήτης στα 12 ναυτικά μίλια[10].Η Ελλάδα έχει προχωρήσει σε ακόμη μία συμφωνία, με την Ιταλία. Στις 24 Μαΐου 1977 υπεγράφη με την Ιταλία μια συμφωνία οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας η

[9] Ιωάννου, Κ., & Στρατή, Α. (2013). Δίκαιο της Θάλασσας. Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη, σ 80

[10] https://www.huffingtonpost.gr/entry/e-epektase-tes-aiyialitidas-zones-sta-12-nm-einai-oros-epivioses-yia-ten-ellada_gr_63776c9ee4b0afce046dc63b

οποία εφαρμόζει ως μέθοδο οριοθέτησης την αρχή της μέσης γραμμής με ορισμένες συμφωνηθείσες μικρές αποκλίσεις.[11].

Η διαδικασία οριοθέτησης μία θαλάσσιας ζώνης, εξαρτάται από την εσωτερική έννομη τάξη ενός παράκτιου κράτους και γίνεται συνήθως με προεδρικό διάταγμα ενώ δεν αποκλείεται μια απλή δήλωση για κήρυξη της ζώνης. Όσον αφορά στην Ελλάδα, για τη θέσπιση θαλάσσιων ζωνών απαιτείται η έκδοση προεδρικού διατάγματος αν και δεν γίνεται ρητή μνεία στον εθνικό νόμο της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας. Από τον Αύγουστο του 2011, η νομοθεσία εναρμονίστηκε με τις ευμενέστερες για τα ελληνικά συμφέροντα διατάξεις της σύμβασης του δικαίου της θάλασσας κάνοντας πλέον σαφώς ότι η απόφαση κήρυξης ΑΟΖ στον ελληνικό θαλάσσιο χώρο θα ταυτίσει τα εξωτερικά της όρια με εκείνα τα όρια της υφαλοκρηπίδας. Σε αυτό το σημείο αξίζει να διευκρινιστεί πως αν και ένα μεγάλο μέρος της κοινής γνώμης εξακολουθεί να θεωρεί την κήρυξη ΑΟΖ ως απαραίτητη προϋπόθεση για την εκμετάλλευση του υποθαλάσσιου ορυκτού πλούτου της χώρας αυτό δεν ισχύει, δεδομένου ότι η φύση των κυριαρχικών δικαιωμάτων το παράκτιο κράτος στην υφαλοκρηπίδα είναι διαφορετική από τη φύση των κυριαρχικών δικαιωμάτων στην αποκλειστική οικονομική ζώνη. Σε κάθε περίπτωση πάντως δεν πρέπει να υποτιμηθεί ο θεσμός της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης και η αναπόφευκτη επέκταση της δικαιοδοσίας του παράκτιου κράτους. Όμως αν και η κήρυξη της ΑΟΖ παρουσιάζεται ως πανάκεια για την επίλυση της ελληνοτουρκικής διαφοράς στο αιγαίο, η θέσπιση της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης θα κατοχυρώσει την ελληνική παρουσία στο Αιγαίο αλλά δεν θα επιλύσει αυτόματα το ζήτημα της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας. Η Τουρκία αναμένεται πως θα αντιδράσει έντονα στην προοπτική θέσπισης ΑΟΖ στο αιγαίο ενώ ενδέχεται με την αφορμή αυτή να τεθεί ζήτημα θαλασσίων συνόρων συνολικότερα. Το ζήτημα που τίθεται είναι αν η κήρυξη ΑΟΖ και η συνακόλουθη χάραξη ενιαίου θαλάσσιου ορίου υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ θα ισχυροποιήσει την ελληνική θέση περί εφαρμογής της αρχής της ίσης απόστασης ως μεθόδου οριοθέτησης[12].

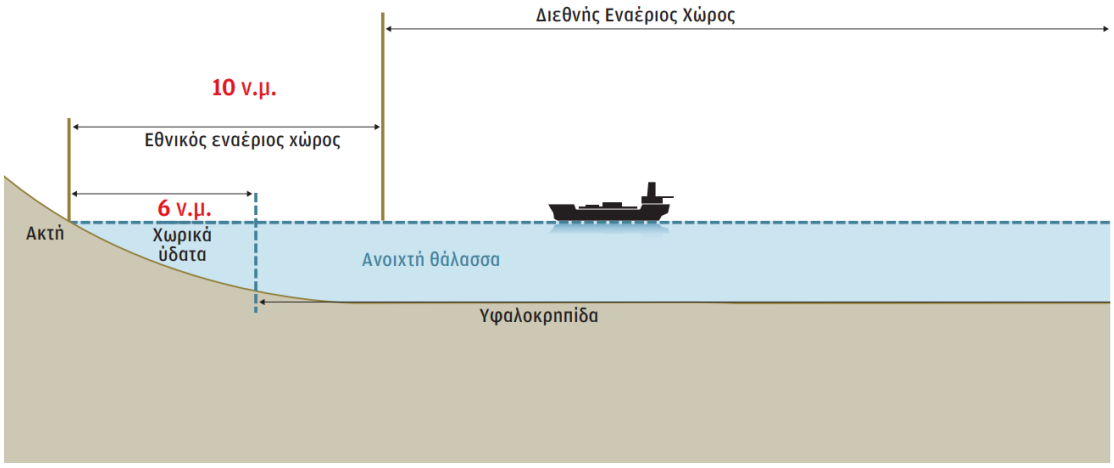

[11] Ιωάννου, Κ., & Στρατή, Α. (2013). Δίκαιο της Θάλασσας. Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη, σ 162
[12] Ιωάννου, Κ., & Στρατή, Α. (2013). Δίκαιο της Θάλασσας. Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη, σ 181- 182

Εικόνα 2 Οριοθέτηση Θαλασσίων ζωνών στην Ελλάδα

3. Ελληνοτουρκικές Διαφορές

3.1. Αιγιαλίτιδα Ζώνη

Με βάση το γεγονός ότι το ανώτατο θεμιτό όριο της των χωρικών υδάτων καθορίζεται τόσο από το εθιμικό δίκαιο όσο και από το άρθρο 3 της Σύμβασης του Δικαίου της Θάλασσας στα 12 ναυτικά μίλια, η Ελλάδα έχει κάθε δικαίωμα επέκτασης αιγιαλίτιδας ζώνης μέχρι το ανώτατο όριο των 12 ναυτικών μιλίων. Η επέκταση, όπως ορίζει το διεθνές δίκαιο μπορεί να γίνει μονομερώς μέσω εσωτερικής πράξης δικαίου και να αφορά όλες τις θαλάσσιες περιοχές της χώρας. Μια τέτοια κίνηση θα καθιστούσε το αιγαίο σε ποσοστό 71,2% υπό ελληνική κυριαρχία, χωρίς ωστόσο να δημιουργούνται προβλήματα στη διεθνή ναυσιπλοϊα λόγω του θεσμού της αβλαβούς διέλευσης.

Από το 1974 οπότε και η Ελλάδα εκδήλωσε για πρώτη φορά την πρόθεσή της να υλοποιήσει την επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης η Τουρκία αντέδρασε με έντονο τρόπο. Έκτοτε όλοι οι Τούρκοι πρωθυπουργοί θεωρούν την επέκταση του εύρους των ελληνικών χωρικών υδάτων ως αιτία πολέμου (casus belli). Χαρακτηριστική είναι και η απόφαση της τουρκικής εθνοσυνέλευσης το 1995, με την οποία εξουσιοδοτεί την κυβέρνηση για τη λήψη μέτρων, ακόμα και με στρατιωτικά μέσα, σε περίπτωση εφαρμογής από την Ελλάδα του δικαιώματος της επέκτασης αιγιαλίτιδας ζώνης [13]. Αξίζει να σημειωθεί πώς σύμφωνα με τον καταστατικό χάρτη του ΟΗΕ και τις γενικότερες αρχές δικαίου ακόμα και η απειλή χρήση βίας αποτελεί διεθνές αδίκημα [14].

Πέραν όμως των απειλών η Τουρκία έχει ανά διαστήματα διατυπώσει διάφορα νομικά επιχειρήματα σχετικά με τις διεκδικήσεις της. Σύμφωνα με την τουρκική πλευρά, η Ελλάδα δεν δικαιούται επέκταση των χωρικών της υδάτων μονομερώς, γιατί το Αιγαίο θεωρείται ημίκλειστη θάλασσα και κατά συνέπεια μια τέτοια ενέργεια θα απαιτούσε την συγκατάθεση της Τουρκίας ως αντικείμενο κράτος. Δεύτερον, η μονομερής χρήση του δικαιώματος επέκτασης των χωρικών υδάτων σε μια ημίκλειστη θάλασσα αποτελεί κατάχρηση του δικαιώματος και τρίτον η επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων θα καταστήσει το Αιγαίο μια ελληνική λίμνη, με αποτέλεσμα να περιορίσει την ελευθερία της ναυσιπλοΐας και να θίξει τα δικαιώματα της Τουρκίας στην ανοιχτή θάλασσα όπως και να αποτελέσει πλήγμα για τα τουρκικά συμφέροντα στην περιοχή.

[13] Ιωάννου, Κ., & Στρατή, Α. (2013). Δίκαιο της Θάλασσας. Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη, σ 83
[14] Ρούκουνας, Ε. (2015). Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ 536

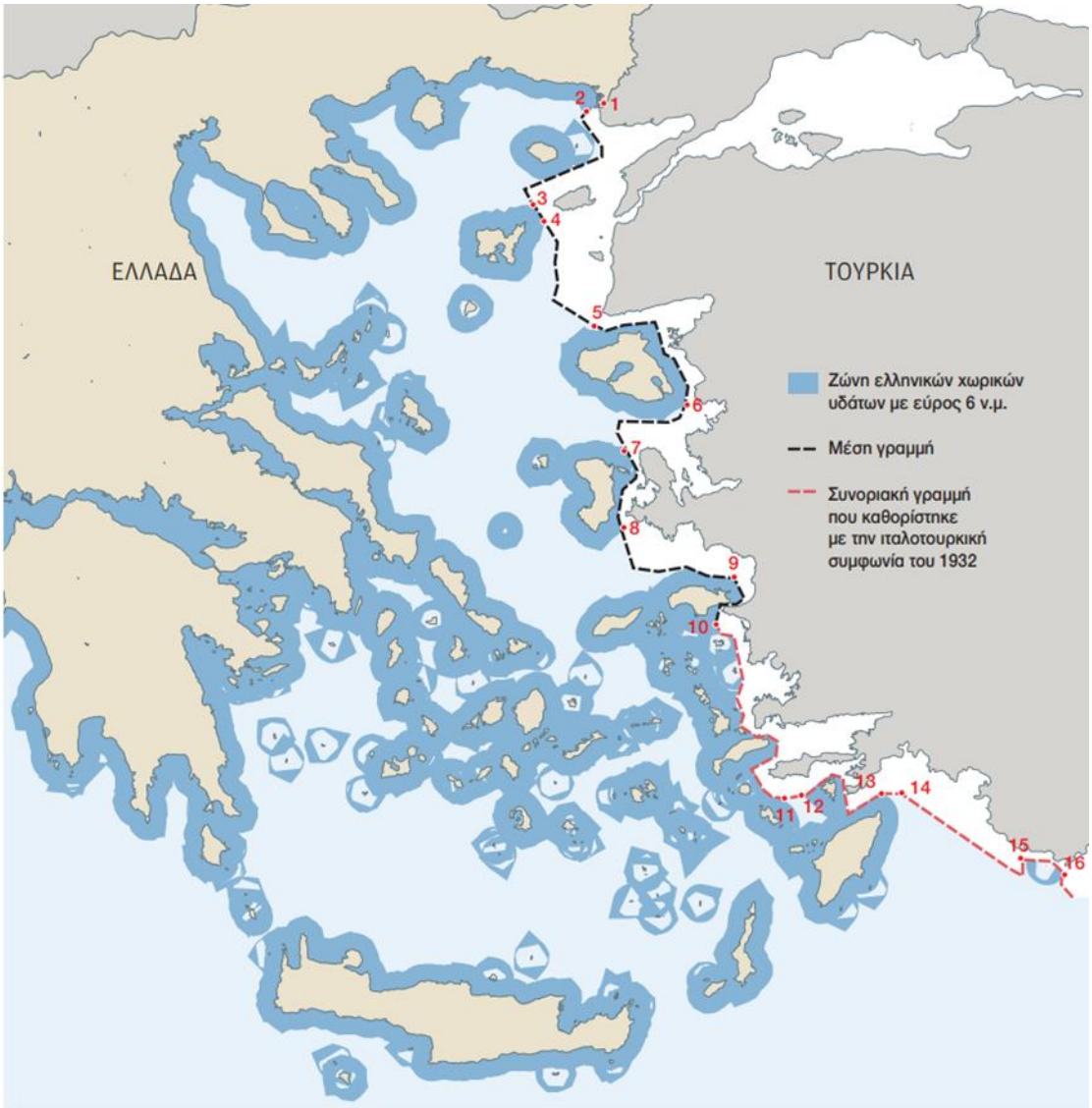

Εικόνα 3 Χωρικά Ύδατα με έυρος 6 ναυτικά μίλια (Συρίγος, 2020)

Ακόμα κι αν το Αιγαίο λάβει το καθεστώς ημίκλειστης θάλασσας, ουδεμία διαφορά δεν υπάρχει μεταξύ των ημίκλειστων θαλασσών και των άλλων θαλάσσιων περιοχών σχετικά με τη διαδικασία θέσπισης θαλασσίων ζωνών. Η υποχρέωση συνεργασίας των παράκτιων κρατών σε κλειστές και ημίκλειστες θάλασσες περιορίζεται σε θέματα των πλουτοπαραγωγικών ζωνών, περιβαλλοντολογικής προστασίας αλλά και της επιστημονικών ερευνών. Όσον αφορά την κατάχρηση του σχετικού δικαιώματος όπως έχει επισημανθεί από επιφανείς διεθνολόγους, η κατάχρηση δικαιώματος σχετίζεται με την άσκηση από ένα κράτος ενός δικαιώματος κατά τρόπο που φανερώνει ότι η άσκηση αυτή υπήρξε για το κράτος αυτό ένας έμμεσος τρόπος να μην εκπληρώσει μια διεθνή υποχρέωση. Δεν σχετίζεται δηλαδή σε καμία περίπτωση με τον τρόπο άσκησης ενός δικαιώματος. Αντίστοιχα, δεν υπάρχει ζήτημα σχετικά με τη ναυσιπλοΐα άλλων κρατών όπως της Τουρκίας, εφόσον διατηρείται το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης. Σε κάθε περίπτωση η Ελλάδα έχοντας ένα από τους μεγαλύτερους στόλους παγκοσμίως δεν θα μπορούσε να ταχθεί υπέρ μιας οριοθέτησης που θα περιόριζε τη δυνατότητα της ελεύθερης ναυσιπλοΐας.

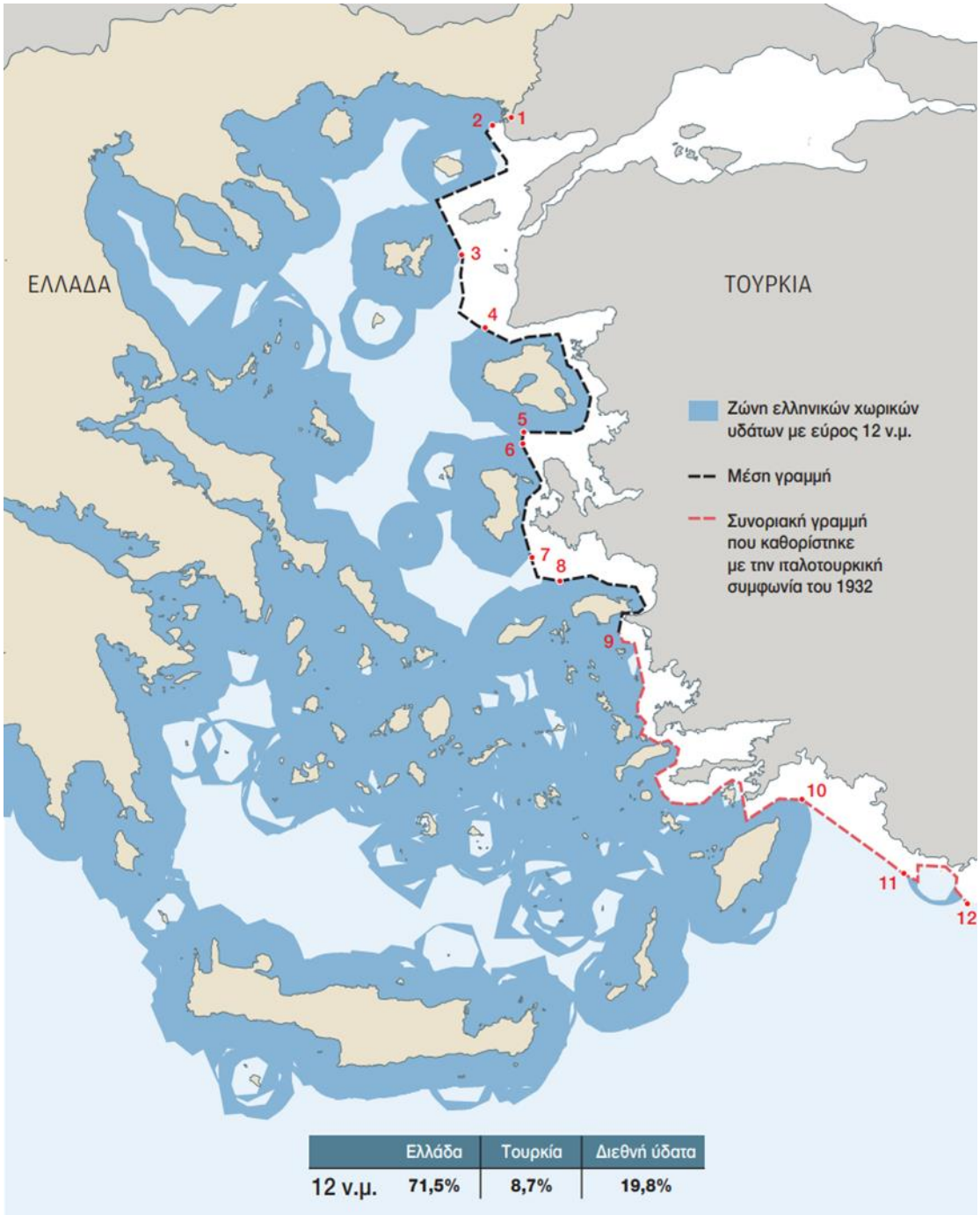

Εικόνα 4 Χωρικά ύδατα με εύρος 12 ναυτικά μίλια

3.2. Υφαλοκρηπίδα - Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη

Η Ελλάδα από την εποχή που άρχισε να διαμορφώνεται στη διεθνή πρακτική ο θεσμός της υφαλοκρηπίδας άρχισε να προβαίνει σε διάφορες πράξεις έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στο Αιγαίο . Αν και η Τουρκία γνώριζε όλες τις πράξεις αυτές, οι ελληνικές ενέργειες δεν αποτέλεσαν αντικείμενο κάποιας τουρκικής διαμαρτυρίας . Η απαρχή διενέξεων με την Τουρκία σχετικά με την

υφαλοκρηπίδα εντοπίζεται στο 1973 , οπότε και δημοσιεύεται στην τουρκική εφημερίδα της κυβέρνησης η απόφαση του Υπουργικού συμβουλίου με την οποία εκχωρούνταν στην τουρκική κρατική εταιρία πετρελαίων (TPAO) άδειες έρευνας για τον εντοπισμό κοιτασμάτων σε 27 περιοχές της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου. Ακολούθησε το Φεβρουάριο του 1974 ρηματική διακοίνωση σχετικά με την παραχώρηση των ανωτέρω αδειών επισημαίνοντας ότι οι άδειες θίγουν τα ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα ενώ η Ελλάδα ανέπτυξε και σχετική νομική επιχειρηματολογία η οποία παραμένει βασικά η ίδια έως σήμερα. Η Ελλάδα συμφώνησε σε διαπραγματεύσεις στις 10 Φεβρουαρίου 1975 και οι αντιπροσωπείες των υπουργών Εξωτερικών συναντήθηκαν για να συζητήσουν το θέμα. Η πρώτη συνάντηση των 2 υπουργών με την παρουσία εμπειρογνωμόνων έγινε με την εκπόνηση μιας πρώτης μελέτης των όρων του συνυποσχετικού και εκδόθηκε ένα ουδέτερο κοινό ανακοινωθέν το οποίο υπογράμμιζε ότι η υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου συζητήθηκε και έγινε μια αρχική συζήτηση ενός προσχέδιου συνυποσχετικού. Ακολούθησε το Μάιο του 1975, μια συνάντηση μεταξύ του Κωνσταντίνου Καραμανλή και του Ντεμιρέλ, η οποία κατέληξε στην έκδοση ενός κοινού ανακοινωθέντος που αποτέλεσε αντικείμενο έντονου σχολιασμού. Το κείμενο ήταν σαφές ως προς το ότι οι δύο πρωθυπουργοί συμφώνησαν πως το ζήτημα της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου θα έπρεπε να επιλυθεί με παραπομπή στο διεθνές δικαστήριο και απέμενε η προαπαιτούμενη ειδική συμφωνία για την οποία η Ελλάδα ξεκίνησε να συζητά επίμονα με την Τουρκία. Το Σεπτέμβριο του 1975 πραγματοποιήθηκε μια συνάντηση εμπειρογνωμόνων στο Παρίσι αλλά η τουρκική πλευρά αρνήθηκε να δεχτεί την κοινή ανακοίνωση υποστηρίζοντας πως το ζήτημα της υφαλοκρηπίδας δεν είναι απομονωμένο και ότι αποτελεί μέρος ενός ευρύτερου φάσματος προβλημάτων με διάφορους τρόπους διακανονισμού. Το Φεβρουάριο του 1976 στη συνάντηση της Βέρνης η Τουρκία διευρύνει τις διεκδικήσεις της, υποστηρίζοντας πως τα νησιά δεν διαθέτουν υφαλοκρηπίδα καθώς αποτελούν εδαφικές εξάρσεις του δικού της ηπειρωτικού χώρου. Ακολούθησαν τον Ιούλιο του 1976 ο απόπλους του σεισμογραφικού πλοίου Χόρα για έρευνες στην υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου και ο απόπλους του ίδιου πλοίου με άλλο όνομα για σεισμικές έρευνες στον ίδιο χώρο. Η Ελλάδα αποφάσισε να επιδώσει στην Τουρκία έντονη ρηματική διακοίνωση και να προσφύγει στο Συμβούλιο Ασφαλείας κατά της Τουρκίας επικαλούμενη απειλή διατάραξης της ειρήνης με παράλληλη μονομερής προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης για την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας καταθέτοντας ταυτόχρονα αίτηση λήψης από το δικαστήριο προσωρινών μέτρων κατά της Τουρκίας. Η ταυτόχρονη προσφυγή τόσο στο Συμβούλιο Ασφαλείας όσο και στο Διεθνές Δικαστήριο για τη λήψη προσωρινών μέτρων δεν ήταν απολύτως ορθή και είχαν εκφραστεί αντιθέσεις σε σχέση με αυτή την πρακτική. Η απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας καλούσε τα δύο μέρη να διαπραγματευθούν χωρίς να καταδικάζει την τουρκική πρωτοβουλία και υιοθετούσε την τουρκική άποψη για το Διεθνές Δικαστήριο , πως δηλαδή ο ρόλος του είναι να επιλύσει τα νομικά θέματα που θα παρέμεναν άλυτα σε κάποιες διαπραγματεύσεις[15]. Το Διεθνές Δικαστήριο

[15] Ιωάννου, Κ., & Στρατή, Α. (2013). Δίκαιο της Θάλασσας. Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη, σ 420-427

έκρινε ότι δεν είχε δικαιοδοσία να εκδικάσει την υποβληθείσα διαφορά και επομένως δεν την εξέτασε και δεν εξέδωσε απόφαση πάνω στην ουσία της διαφοράς. Στεκόμενο στο λεκτικό της επιφύλαξης την οποία έχει διατυπώσει, αποφάσισε πως η διαφορά υπαγόταν στο εδαφικό καθεστώς της Ελλάδας και επομένως το δικαστήριο δεν είχε αρμοδιότητα για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας αν και η κρίση του αυτή αντιβαίνει στην ίδια τη νομική φύση των δικαιωμάτων στην υφαλοκρηπίδα τα οποία είναι κυριαρχικά και όχι δικαιώματα κυριαρχίας , σε αντιδιαστολή με τα αντίστοιχα δικαιώματα στο έδαφος και στα χωρικά ύδατα ενός κράτους. Οι προσπάθειες επίλυσης των ελληνοτουρκικών διαφορών στο Αιγαίο μέσω συνομιλιών συνεχίζεται από το 1997 ενώ επιδιώκεται παράλληλα η επανοικοδόμηση της εμπιστοσύνης που έχει κλονιστεί λόγω της τουρκικής προκλητικότητας. Από τον Φεβρουάριο 2002 , οπότε και άρχισαν οι διερευνητικές συνομιλίες μέχρι το τέλος του 2008 είχαν πραγματοποιηθεί 41 γύροι συνομιλιών οι οποίοι συνεχίζονται μέχρι και σήμερα. Η Ελλάδα επιμένει να αναγνωρίζει μόνο μια νομική διαφορά, την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, ενώ η Τουρκία θέτει μια σειρά ζητημάτων στο τραπέζι όπως η αποστρατικοποίηση των νησιών, τις γκρίζες ζώνες στο Αιγαίο, μέχρι και τα δικαιώματα της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη [16].

4. Συνθήκες μεταξύ των δύο κρατών

4.1 Συνθήκη του Λονδίνου

Λόγω του ενδιαφέροντός τους να επεκτείνουν τη σφαίρα επιρροής τους στα Βαλκάνια, οι Μεγάλες Δυνάμεις (Βρετανία, Γαλλία και Ρωσία) πρότειναν στον σουλτάνο Μαχμούτ Β' την ελληνική ανεξαρτησία στο πλαίσιο της Συνθήκης του Λονδίνου, που υπογράφηκε στις 6 Ιουλίου 1827. Η απόφαση αυτή άλλαξε ριζικά τη φύση του ελληνικού ζητήματος και άνοιξε το δρόμο για τη δημιουργία του ελληνικού κράτους. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία συμφώνησε να αφήσει τις "μεγάλες δυνάμεις" της Ευρώπης να αποφασίσουν για το μέλλον των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου Λήμνος, Σαμοθράκη, Λέσβος (Μυτιλήνη), Χίος, Σάμος και Ικαρία με αντάλλαγμα την παραχώρηση της Κρήτης στην Ελλάδα[17] .

4.2 Απόφαση του 1914

Οι κυβερνήσεις της Γερμανίας, της Αυστροουγγαρίας, της Γαλλίας, του Ηνωμένου Βασιλείου, της Ιταλίας και της Ρωσίας, συλλογικά γνωστές ως "μεγάλες δυνάμεις", εξέδωσαν αυτή την "Απόφαση" προς την Ελληνική Βασιλική Κυβέρνηση (Ελλάδα). Στη συνέχεια ανέφερε και ενίσχυσε τις εδαφικές διατάξεις σχετικά με τα νησιά του βορειοανατολικού Αιγαίου, δηλαδή ότι όλα τα νησιά του Αιγαίου που κατέχει πραγματικά η Ελλάδα, με εξαίρεση τη Γκοκτσεάδα (Ίμβρος), τη Μποζκαάδα

[16] Σταυρινός, Μ. (2022). Το Δίκαιο της Θάλασσας στην Ανατολική Μεσόγειο . Αθήνα : Τελεία. Σ 220-221

[17] Dyke, J. (2005). An Analysis of the Aegean Disputes under International Law. Ocean Development & International Law,, 36, σσ. 63-117. doi:10.1080/00908320590909088

(Τένεδος) και τη Μέις (Καστελλόριζο, Μεγίστη), θα πρέπει να παραχωρηθούν από την Τουρκία στην Ελλάδα, υπό τον όρο ότι η Ελλάδα θα διατηρούσε την κυριαρχία της επί της Γκοκτσεάδας, της Μποζκαάδας και της Μέις. Αυτό ήταν η Συνθήκη της Λωζάνης, η οποία επιβεβαίωσε αυτή τη διαίρεση στο άρθρο 12, υπογράφηκε το 1923. Η τουρκική κυβέρνηση δεν συμμετείχε σε αυτή την ανακοίνωση και δεν αποδέχθηκε επίσημα τη διαίρεση των νησιών μέχρι τότε[18] .

4.3. Συνθήκη της Λοζάνης

Κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για τη Συνθήκη της Λοζάνης η Ελλάδα επιχείρησε να διατηρήσει την ισορροπία της διαπραγματευτικής της ισχύ ενώ η Τουρκία επεδίωξε να αυξήσει τη πολιτικοδιπλωματική της ισχύ. Πιο συγκεκριμένα, ο στόχος της τουρκικής αντιπροσωπείας ήταν να επαναφέρει το status quo ante με σκοπό να εδραιωθεί η κυριαρχία της Τουρκίας σε ολόκληρη την περιοχή που εμπερικλείει η σημερινή Τουρκία. Η ελληνική αντιπροσωπεία αντιμετώπισε αρνητικό κλίμα κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων με τη Γαλλία να είναι αντίθετη με τα ελληνικά αιτήματα και την Ιταλία να δηλώνει πως σε ενδεχόμενή επανάληψη εχθροπραξιών θα παρείχε βοήθεια στην Τουρκία. Η Βρετανία, από τη μεριά της, στόχευε στην ανασύσταση ενός ισχυρού τουρκικού κράτους με σκοπό να αποτελέσει εμπόδιο στις επιδιώξεις της Ρωσίας.

Όσον αφορά καθαρά τα ελληνοτουρκικά ζητήματα, οι κεντρικοί άξονες των θεμάτων που συζητήθηκαν διαμορφώνονται ως εξής:

Τα σύνορα της Θράκης ήταν το πρώτο θέμα συζήτησης, με τον επικεφαλής της τουρκικής αντιπροσωπείας Ισμέτ Πασά να απαιτεί δημοψήφισμα για τη δυτική Θράκη και πλήρη ενσωμάτωση της Ανατολικής Θράκης. Για να διεκδικήσει εδάφη που είχε καταλάβει κατά παράβαση της Συνθήκης του Βουκουρεστίου, η Βουλγαρία ζήτησε επίσης την αναθεώρηση της ελληνικής κυριαρχίας επί της Δυτικής Θράκης. Η Βουλγαρία απαίτησε τη δημιουργία μιας οικονομικής ζώνης εντός του ελληνικού εδάφους μετά την απόρριψη του αιτήματός της για απεριόριστη πρόσβαση στο Αιγαίο, σύμφωνα με το άρθρο 48 της Συνθήκης του Νεϊγύ. Ο Ελ. Βενιζέλος απάντησε στα αιτήματα αυτά υποστηρίζοντας τα διεθνώς αναγνωρισμένα κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδας στη Θράκη και αναζητώντας εξωτερικούς παράγοντες εξισορρόπησης για την υπεράσπιση των ζωτικών συμφερόντων της Ελλάδας, ακόμα και με τη χρήση βίας. Παρά τις αντιδράσεις των δυνάμεων της Αντάντ (Αγγλία, Γαλλία και Ιταλία) και των βαλκανικών κρατών (Ελλάδα, Γιουγκοσλαβία, Ρουμανία και Βουλγαρία), το εδαφικό τετελεσμένο γεγονός της ανακωχής των Μουδανιών παγιώθηκε, με την αναγνώριση της τουρκικής κυριαρχίας στην Ανατολική Θράκη και τη διατήρηση της ελληνικής κυριαρχίας στη Δυτική Θράκη. Το Καραγάτς δόθηκε στην Τουρκία σε αντάλλαγμα για τη μη καταβολή πολεμικών αποζημιώσεων από την

[18] Dyke, J. (2005). An Analysis of the Aegean Disputes under International Law. Ocean Development & International Law,, 36, σσ. 63-117. doi:10.1080/00908320590909088

Ελλάδα και ο Έβρος καθιερώθηκε ως κοινό σύνορο σύμφωνα με τους όρους της Συνθήκης των Μουδανιών.[19].

Το δεύτερο θέμα που συζητήθηκε ήταν εκείνο των νησιών του Αιγαίου εκτός από τα Δωδεκάνησα για τα οποία η ιταλική αντιπροσωπεία δεν επέτρεψε τις διαπραγματεύσεις. Αλλά, τα ισχυρά διπλωματικά όπλα της Αθήνας όπως η ναυτική υπεροχή στο Αιγαίο και η διεθνώς νομιμοποιημένη ελληνική κυριαρχία επί των νησιών στάθηκαν εμπόδιο για την αποτελεσματικότητα της τουρκικής διπλωματίας. Η συνθήκη της Λοζάνης σύμφωνα με τα άρθρα 12 και 13 αναγνώριζε την ελληνική κυριαρχία στα νησιά Χίο , Σάμο ικάρια , Μυτιλήνη , Λήμνο και Σαμοθράκη ενώ επέβαλε καθεστώς μερικής αποστρατικοποίησης στα νησιά της Χίου , της Σάμου , της Ικαρίας και της Μυτιλήνης. Με τη Σύμβαση της Λοζάνης για τα στενά και πιο συγκεκριμένα με το άρθρο 4 επιβαλλόταν καθεστώς πλήρους αποστρατικοποίησης ως ουδέτερες ζώνες στα νησιά Λήμνο , Σαμοθράκη και Λαγούσες.

Το τρίτο θέμα που τέθηκε για συζήτηση αφορούσε την ανταλλαγή πληθυσμών. Οι δύο πλευρές έλυσαν το θέμα με δύο συμβάσεις προσαρτημένες στη Συνθήκη Ειρήνης της Λοζάνης. Τα δύο προσαρτημένα κείμενα σχετίζονταν με την ανταλλαγή των ελληνοτουρκικών πληθυσμών και την ανταλλαγή αιχμαλώτων πολέμου και πολιτικών ομήρων. Η ελληνική πλευρά αναγκάστηκε να αποδεχθεί τη Σύμβαση για την ανταλλαγή πληθυσμών, δεδομένης της οριστικής άρνησης των Τούρκων για τον επαναπατρισμό των εκδιωχθέντων Ελλήνων της Μ. Ασίας. Η συγκεκριμένη συμφωνία προέβλεπε την ανταλλαγή όλων των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης μέχρι το 1918 και των μουσουλμάνων της Θράκης

Το τελευταίο ζήτημα που συζητήθηκε κατά τη διάρκεια της συνδιάσκεψης σχετιζόταν με την καταβολή πολεμικών αποζημιώσεων εκ μέρους της ελληνικής πλευράς. Δεδομένης της οικονομικής αποδιοργάνωσης του ελληνικού κράτους, ο Ελ. Βενιζέλος επέλεξε να παραχωρήσει εδαφικά ανταλλάγματα (Κάραγατς) και να εγγυηθεί την αποχή από περαιτέρω εχθροπραξίες, κάμπτοντας την τουρκική αντίσταση. Υιοθετήθηκε, επομένως, μία συμφωνία μεταξύ των δύο πλευρών στην οποία η Τουρκία δεσμεύτηκε να παραιτηθεί από αξιώσεις πολεμικών αποζημιώσεων, με την προϋπόθεση ότι η Ελλάδα θα αναγνώριζε την υποχρέωση αποκατάστασης των ζημιών που προξένησε ο ελληνικός στρατός στη Μ. Ασία [20].

4.4. Ιταλοτουρκική Συμφωνία 1932

Η Ιταλία και η Τουρκία υπέγραψαν τη συμφωνία αυτή στις 4 Ιανουαρίου 1932 και τέθηκε σε ισχύ στις 10 Μαΐου 1933. Δημιουργήθηκε για να διευθετηθεί μια υπόθεση που είχε τεθεί ενώπιον του Μόνιμου Διεθνούς Δικαστηρίου το 1929 και αφορούσε τα θαλάσσια σύνορα μεταξύ των τουρκικών ακτών και της μικροσκοπικής μεσογειακής νησίδας Καστελόριζο, η οποία τότε ελεγχόταν από την Ιταλία. Η συμφωνία ασχολήθηκε ρητά με την κυριαρχία των επίμαχων νησίδων και των θαλάσσιων

[19] ibid

[20] Τσιριγώτης, Δ. (2013). Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Ιστορία . Αθήνα : Ποιότητα.

συνόρων στην περιοχή αυτή και απέσυρε τη διαφορά από το Δικαστήριο. Μια τεχνική επιτροπή θα έπρεπε να συσταθεί για να καθορίσει το θαλάσσιο όριο μεταξύ των Δωδεκανήσων (τότε υπό ιταλικό έλεγχο) και των τουρκικών ακτών, σύμφωνα με τις επιστολές που ανταλλάχθηκαν στις 4 Ιανουαρίου 1932, την ίδια στιγμή που διευθετούνταν τα όρια του Καστελόριζου. Ως αποτέλεσμα, στις 28 Δεκεμβρίου 1932, στην Άγκυρα, οι εκπρόσωποι της Τουρκίας και της Ιταλίας υπέγραψαν ένα λεκτικό διαδικασίας που καθόριζε 37 ζεύγη σημείων αναφοράς για τον καθορισμό αυτού του συνόρου. Οι "βραχονησίδες Καρντάκ" περιγράφηκαν ως ιταλικό έδαφος, με το όριο των χωρικών υδάτων να βρίσκεται στη μέση γραμμή μεταξύ των βράχων Καρντάκ και "Κάτω Ι (Ανατολία)" σε αυτό το λεκτικό της διαδικασίας, το οποίο αντιμετώπιζε επίσης τυχόν εκκρεμείς διαφορές κυριαρχίας. Αν και η Συμφωνία της Άγκυρας επικυρώθηκε από τη Μεγάλη Τουρκική Εθνοσυνέλευση στις 14 Ιανουαρίου 1933, το εν λόγω προφορικό κείμενο της 28ης Δεκεμβρίου 1932 δεν εγκρίθηκε ποτέ από το σώμα αυτό. Επίσης, δεν καταχωρήθηκε στην Κοινωνία των Εθνών. Ενώ η Ελλάδα ισχυρίζεται ότι το προφορικό της διαδικασίας του Δεκεμβρίου 1932 έχει νομική ισχύ και χρησιμεύει ως συμπληρωματική συμφωνία που ερμηνεύει την κύρια Συμφωνία της Άγκυρας, η Τουρκία το θεωρεί ως το αρχείο μιας τεχνικής συνάντησης χωρίς νομική ισχύ και χωρίς καμία σχέση με τις τρέχουσες διαφορές. Η Πολιτική και Εδαφική Επιτροπή για την Ιταλία, μια ομάδα που συστάθηκε για να συζητήσει τα μεταπολεμικά σύνορα της Ιταλίας, εξέτασε το καθεστώς αυτής της συμφωνίας το 1946. Η Ελληνική Αντιπροσωπεία πίεσε το όργανο αυτό κατά τη συνεδρίαση της 4ης Οκτωβρίου 1946 να αναγνωρίσει τα θαλάσσια σύνορα της Δωδεκανήσου που πίστευε ότι είχαν καθοριστεί στις συμφωνίες του Ιανουαρίου και του Δεκεμβρίου του 1932. Ωστόσο, η ιδέα αυτή αποδείχθηκε αμφιλεγόμενη, ο Ρώσος αντιπρόσωπος διαφώνησε και τα μέλη της Επιτροπής αποφάσισαν να παραλείψουν κάθε αναφορά στις συμφωνίες αυτές και να καλέσουν την Ελληνική Αντιπροσωπεία να συντάξει χάρτη και να παραπέμψουν τη διαμάχη στη Νομική και Συντακτική Επιτροπή για να συζητηθεί αργότερα στην Ολομέλεια. Οι Τούρκοι ακαδημαϊκοί επισημαίνουν ότι η παράλειψη οποιασδήποτε αναφοράς στις συμφωνίες του 1947 για τη proces verbale του Δεκεμβρίου 1932 υποστηρίζει τον ισχυρισμό τους ότι το έγγραφο δεν έχει νομική υπόσταση[21].

4.5 Σύμβαση του Μοντρέ

Ο κύριος σκοπός αυτής της συμφωνίας-ορόσημο ήταν η μεταρρύθμιση των κανόνων που διέπουν τη ναυσιπλοΐα μέσω των τουρκικών στενών. Παρακάτω, εξετάζουμε σε βάθος την επιστημονική συζήτηση γύρω από αυτή τη συνθήκη και τις πιθανές επιπτώσεις της στο αποστρατιωτικοποιημένο καθεστώς των νησιών του ανατολικού Αιγαίου.

4.6. Συνθήκη των Παρισίων

Η Συνθήκη αυτή για τη διευθέτηση των πολεμικών διαφορών υπογράφηκε από την Ελλάδα, αλλά όχι από την Τουρκία. Το άρθρο 14(1) αναφέρει ότι η Ιταλία

[21] Dyke, J. (2005). An Analysis of the Aegean Disputes under International Law. Ocean Development & International Law,, 36, σσ. 63-117. doi:10.1080/00908320590909088

μεταβίβασε στην Ελλάδα την "πλήρη κυριαρχία" επί των Δωδεκανήσων. Τα νησιά αυτά περιλαμβάνουν τη νήσο Καστελλόριζο και τα κατοικημένα νησιά Αστυπάλαια, Ρόδος, Χάλκη, Κάσο, Τήλος, Νίσυρος, Κάλυμνος και Λέρος, Το άρθρο 15 της Συνθήκης της Λωζάννης (1923) αναφέρεται "στις εξαρτώμενες από αυτήν νησίδες", κάτι που διαφέρει από την ορολογία που χρησιμοποιείται εδώ. Αυτή η αλλαγή στην ορολογία μπορεί να είναι σημαντική, αλλά δεν είναι σαφές αν οι διαπραγματευτές είχαν την πρόθεση οι παρακείμενες νησίδες να περιλαμβάνουν διαφορετικά νησιά από τις εξαρτημένες νησίδες. Ο όρος "παρακείμενες" είναι πιο ακριβής, διότι τονίζει τη σημασία της γεωγραφικής εγγύτητας και αφήνει τη διάκριση στους χαρτογράφους και όχι στους ψυχολόγους ή τους φιλοσόφους.

Το παράρτημα XIII (Δ) της Συνθήκης του 1947 ορίζει τον όρο "αποστρατιωτικοποιημένη" ως εξής για τους σκοπούς της Συνθήκης: Για τους σκοπούς της παρούσας Συνθήκης, οι όροι "αποστρατιωτικοποίηση" και "αποστρατιωτικοποιημένος" θα θεωρούνται ότι απαγορεύουν, στο έδαφος και τα χωρικά ύδατα που αφορούν, όλες τις ναυτικές, στρατιωτικές και στρατιωτικές αεροπορικές εγκαταστάσεις, οχυρώσεις και τον οπλισμό τους, τα τεχνητά στρατιωτικά, ναυτικά και αεροπορικά εμπόδια, τη βάση ή τη μόνιμη εγκατάσταση οποιουδήποτε στρατιωτικού αεροσκάφους Αυτό δεν αποκλείει την ανάγκη ή τη χρήση εκπαιδευμένου στρατιωτικού προσωπικού στο πλαίσιο των δυνάμεων εσωτερικής ασφάλειας, υπό την προϋπόθεση ότι οι δυνάμεις αυτές είναι μικρές σε αριθμό, εκτελούν μόνο καθήκοντα εσωτερικής φύσης και χρησιμοποιούν όπλα που μπορούν να μεταφερθούν και να χρησιμοποιηθούν από ένα άτομο.

Δεδομένου ότι η Τουρκία δεν ήταν συμβαλλόμενο μέρος της Συνθήκης, η διαφορά μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας δεν φαίνεται να υπόκειται στη διαδικασία επίλυσης διαφορών που προβλέπεται στο άρθρο 87, το οποίο προβλέπει δεσμευτική διαιτησία από δικαστήριο αποτελούμενο από εκπροσώπους κάθε διαφωνούντος μέρους και ένα τρίτο μέλος που επιλέγεται με αμοιβαία συμφωνία. Παρ' όλα αυτά, Τούρκοι ακαδημαϊκοί έχουν υποστηρίξει ότι η Τουρκία έχει το δικαίωμα να επιβάλει την ουσιαστική απαίτηση να παραμείνουν αποστρατιωτικοποιημένα τα Δωδεκάνησα, επειδή οι διατάξεις αυτές υιοθετήθηκαν "για την ασφάλεια της Τουρκίας", δημιουργώντας έτσι ένα "νομικά προστατευόμενο συμφέρον" από την πλευρά της Τουρκίας.

4.7. Συνθήκη Λοζάνης 1923

Το 1950 η Γενική Γραμματεία του ΟΗΕ συμπέρανε πως η Συνθήκη της Λοζάνης αποτελεί μία από τις δύο ισχύουσες έως και σήμερα συνθήκες για την προστασία των μειονοτήτων κατά το Μεσοπόλεμο. Ωστόσο για την Ελλάδα και την Τουρκία η σπουδαιότητα της συνθήκης δεν περιορίζεται μόνο στον προστασία των μειονοτήτων. Αν και αρχικά δεν έγιναν σεβαστές στο έπακρο όλες οι διατάξεις της, προοδευτικά απέκτησε μεγαλύτερη σημασία και πλέον καταλαμβάνει κεντρική θέση στη ρητορική των δύο κρατών σχετικά με τις μεταξύ τους δαφορές. Άλλωστε μεγάλο μέρος των εκατέρωθεν κατηγοριών εδράζεται στην παραβίαση κάποιων διατάξεων των συνθηκών. Για την Τουρκία, τέτοιου είδους παραβιάσεις συνιστούν η επέκταση των

ελληνικών χωρικών υδάτων περά από τα τρία μίλια από το 1936, η στρατικοποίηση των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου και η ενσωμάτωση των Δωδεκανήσων από το 1947. Από την μεριά της η Ελλάδα θεωρεί παραβιάσεις της συνθήκης την προσπάθεια επέκτασης της τουρκικής υφαλοκρηπίδας ή του FIR Κων/πολης μέχρι το μέσο του Αιγαίου όπως και τη θεωρία περί γκρίζων ζωνών. Αν και αποτελεί, λοιπόν , ένα νομικό κείμενο που μετρά έναν αιώνα ζωής έχει ιδιαίτερη σημασία για τις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Η σημασία αυτή εδράζεται στο γεγονός ότι οι διατάξεις της ρυθμίζουν τα σύνορα των δύο κρατών. Πιο συγκεκριμένα, το άρθρο 2 ορίζει τα χερσαία σύνορα των δύο κρατών ενώ τα άρθρα 12 και 15 ορίζουν το εδαφικό καθεστώς του Αιγαίου προσδιορίζοντας την κυριαρχία των νησιών αλλά και τα όρια της τουρκικής κυριαρχίας στο Αιγαίο (άρθρο 12 και 16) [22]Αξίζει δε , να σημειωθεί πως η συγκεκριμένη συνθήκη, εντασσόμενη στην κατηγορία των συνθηκών που ρυθμίζουν σύνορα, περιβάλλεται από ένα ιδιαίτερο κύρος όπως ορίζει το άρθρο 62 της Σύμβασης της Βιέννης περί Δικαίου των Συνθηκών του 1968. Οι συγκεκριμένες συνθήκες εξαιρούνται από την εφαρμογή της ρήτρας της θεμελιώδους μεταβολής των περιστάσεων (rebus sic standibus) με σκοπό την τη διατήρηση των συνοριακών οριοθετήσεων με βάση την αρχή του αμετάβλητου των συνόρων.

5. Δυνατότητες επίλυσης διαφορών

Οι διαφορές μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας έχουν παρελθόν και παρόν. Ξεκίνησαν έντονα το 1973-1974, κυμάνθηκαν μεταξύ υψηλής και χαμηλής έντασης και τελικά έφτασαν στο μέχρι σήμερα. Οι δυνατότητες επίλυσης με διακύβευμα την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και η διαφωνία σχετικά με την προτιμώμενη μέθοδο επίλυσης - διαπραγματευτική διευθέτηση ή δικαιοδοτική διευθέτηση- παραμένουν σταθερές σε αυτό το χρονικό φάσμα. Η αναζήτηση των τρεχουσών επιλογών επίλυσης μέσω δικαστικών και εξωδικαστικών μέσων επίλυσης των διαφορών θα γίνει μετά την απαραίτητη ανασκόπηση του ιστορικού της διαφοράς και του σχεδίου επίλυσης.

Οι συγκρούσεις με την Τουρκία άρχισαν το 1973. Ξεκίνησαν με τη νομική διαμάχη γύρω από την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου. Η Ελλάδα είχε ήδη χορηγήσει σε ξένες εταιρείες άδειες υδρογονανθράκων στο Αιγαίο κατά τη διάρκεια της κορύφωσης της πετρελαϊκής κρίσης. Μάλιστα, η τότε δικτατορική κυβέρνηση είχε προβεί σε πανηγυρικές εξαγγελίες για την εκμετάλλευση των πλούσιων κοιτασμάτων της Ελλάδας τα προηγούμενα χρόνια. Η απάντηση της Τουρκίας στην αποκλειστική εκμετάλλευση από την Ελλάδα της υφαλοκρηπίδας δυτικά των νησιών του Αιγαίου ήταν να χορηγήσει στην εταιρεία ΤΡΑΟ άδειες εκμετάλλευσης επικαλυπτόμενων τμημάτων της υφαλοκρηπίδας. Η Τουρκία δεν είχε δείξει προηγουμένως ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την αξιοποίηση του υποθαλάσσιου πλούτου. Η σύγκρουση σχετικά με τον καθορισμό της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου προκλήθηκε από τη δήλωση της Τουρκίας ότι ενδιαφέρεται να διεκδικήσει μια περιοχή της ανοικτής θάλασσας, την οποία η Ελλάδα διεκδικούσε ως δική της. Στην

[22] Συρίγος, Ά. (2020). Ελληνοτουρκικές σχέσεις. Αθήνα : Πατάκη , σ 50-66

πραγματικότητα, αυτό σηματοδότησε την έναρξη των μονομερών, σε μεγάλο βαθμό αναθεωρητικών διεκδικήσεων εναντίον της Ελλάδας. Με τον τρόπο αυτό, η Τουρκία ήλπιζε να κάνει μια δήλωση και να θεωρηθεί ως διεκδικητής της υφαλοκρηπίδας στην ανοικτή θάλασσα του Αιγαίου, τουλάχιστον στην ανατολική πλευρά της.

Η Ελλάδα υπέβαλε διαμαρτυρία ως απάντηση σε αυτή τη μονομερή τουρκική ενέργεια, απορρίπτοντας τους τουρκικούς ισχυρισμούς. Η Ελλάδα οριοθέτησε μονομερώς την υφαλοκρηπίδα με τη μέθοδο της ίσης απόστασης/μέσης γραμμής, σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1958 για την υφαλοκρηπίδα, που ίσχυε τότε. Ως σημεία αναφοράς χρησιμοποίησε τις τουρκικές ηπειρωτικές ακτές και τις ανατολικότερες ακτές των ελληνικών νησιών στο ΒΑ Αιγαίο και τα Δωδεκάνησα. Σε αυτό το πλαίσιο εξέδωσε τις άδειες εξόρυξης. Η Σύμβαση για την υφαλοκρηπίδα του 1958 δεν συμπεριέλαβε την Τουρκία ως συμβαλλόμενο μέρος. Η Τουρκία Ισχυρίστηκε ότι το Αιγαίο αντιπροσωπεύει ειδικές συνθήκες και ότι η οριοθέτηση θα έπρεπε να γίνει μεταξύ των σχετικών ηπειρωτικών ακτών με βάση τη δικαιολογία της φυσικής επέκτασης του εδάφους της Ανατολίας και τους ισχυρισμούς της ότι τα νησιά δεν έχουν δικαιώματα υφαλοκρηπίδας επειδή αποτελούν προεκτάσεις του θαλάσσιου υπεδάφους της Ανατολίας. Η χάραξη της γραμμής ίσων αποστάσεων με τα νησιά ως μόνη μέθοδος οριοθέτησης αντιτάχθηκε ως θέμα αρχής, αντανακλώντας την τότε υποτυπώδη αντίληψη περί ισότητας που υιοθετούσαν τότε ορισμένα κράτη.

Οι νομικές αιτιολογήσεις πίσω από το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης (ΔΔΧ) και άλλους διαιτητικούς ή δικαστικούς μηχανισμούς έφεραν σταδιακά σε ευθυγράμμιση την τουρκική θέση για την οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών. Η Τουρκία τροποποίησε σταδιακά τα επιχειρήματά της ώστε να ταιριάζει με την εξελισσόμενη νομολογία του ΔΔΔ, παρά την αρχική θέση ότι τα νησιά δεν μπορούν να προβάλλουν αξίωση για υφαλοκρηπίδα ή την υπεράσπιση της φυσικής επέκτασης ως βάση για την κατοχύρωση τίτλου και τον καθορισμό εξωτερικού ορίου. Δεδομένου ότι τα νησιά πιστεύεται ότι βρίσκονται πάνω από την τουρκική υφαλοκρηπίδα σύμφωνα με γεωλογικά κριτήρια επέκτασης ως υπολογίσιμη σχετική περίσταση, υιοθετήθηκε η έννοια της ευθύδικης οριοθέτησης. Θεωρεί ότι, παρόλο που τα νησιά μπορεί να είναι σε θέση να διεκδικήσουν υφαλοκρηπίδα, στη διαδικασία οριοθέτησης πληρούν τις προϋποθέσεις ως ειδικές περιστάσεις και δεν πληρούν τις προϋποθέσεις για πλήρη επήρεια. Σε κάθε περίπτωση, η Τουρκία απορρίπτει κατηγορηματικά κάθε αναφορά σε μέση γραμμή ως μέσο οριοθέτησης μεταξύ των νησιών και των τουρκικών ακτών. Η Τουρκία προσπαθεί να εδραιώσει την ιδέα της για μια οριοθέτηση μεταξύ των ηπειρωτικών ακτών των δύο κρατών, με ή χωρίς την επιρροή των νησιών, είτε στα παλαιότερα είτε στα νεότερα επιχειρήματά της. Ενώ η θέση της Τουρκίας σχετικά με την οριοθέτηση είναι σταθερά θεμελιωμένη στη μέθοδο της ευθύδικης οριοθέτησης, η θέση της Ελλάδας σχετικά με την οριοθέτηση, λαμβάνοντας υπόψη την επιρροή των ανατολικών νησιών, δεν έχει απομακρυνθεί από τη μέθοδο της ίσης απόστασης/μέση γραμμής.

Οι διαφωνίες μεταξύ των δύο εθνών άρχισαν να αναπτύσσονται σχετικά με το ζήτημα του καθορισμού της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου. Οι συζητήσεις που έλαβαν χώρα

κατά το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1970 αποκαλύπτουν τις διαφορετικές απόψεις σχετικά με τον τρόπο ερμηνείας των νόμων για την οριοθέτηση, καθώς και την αμφισβήτηση των δικαιωμάτων της Ελλάδας από την Τουρκία. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η υφαλοκρηπίδα υπήρξε αντικείμενο νομικής διαμάχης, η οποία σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο πρέει να επιλυθεί με ειρηνικά μέσα .

Η Ελλάδα έχει καθιερώσει μια αιγιαλίτιδα ζώνη 6 ναυτικών μιλίων σε όλες τις θαλάσσιες περιοχές, εκτός από τις περιπτώσεις όπου η στενότητα ελληνικών και τουρκικών ακτών δεν το επιτρέπει. Πρόσφατα, ένας σημαντικός αριθμός κρατών έχει επιλέξει να επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη στα 12 ναυτικά μίλια, όπως ορίζει η ΣΔΘ του 1982. Η Τουρκία αντιτίθεται στην ενδεχόμενη επέκταση της ελληνικής αιγιαλίτιδας ζώνης, διότι πιστεύει ότι ένα σημαντικό τμήμα του Αιγαίου θα τεθεί υπό ελληνική κυριαρχία, εμποδίζοντας έτσι την ελευθερία των θαλασσών, ενώ το αντίστοιχο τμήμα του βυθού θα αποτελέσει αυτομάτως μέρος της ελληνικής αιγιαλίτιδας ζώνης. Η Τουρκία υποστηρίζει ότι η πρακτική της διεθνούς κοινότητας δείχνει ότι τα 12 ναυτικά μίλια είναι το ανώτατο όριο της αιγιαλίτιδας ζώνης και ισχυριζόμενη πως το Αιγαίο έχει καθεστώς ημίκλειστης θάλασσας, οι γενικοί κανόνες δεν εφαρμόζονται σε αυτό. Η Ελλάδα δεν έχει το δικαίωμα να προβεί σε μονομερείς οριοθετήσεις που προσβάλλουν τα δικαιώματά της, υποστηρίζει η Τουρκία. Δεδομένου ότι το καθεστώς των ημίκλειστων θαλασσών σχετίζεται απλώς με θέματα συνεργασίας σε ορισμένα θέματα, τα τουρκικά επιχειρήματα είναι αβάσιμα. Σχετικά με την αλληλοκάλυψη της αιγιαλίτιδας ζώνης και της τουρκικής υφαλοκρηπίδας, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι το δικαίωμα των χωρικών υδάτων ως κυρίαρχης ζώνης έχει προτεραιότητα έναντι εκείνου της υφαλοκρηπίδας. Επιπλέον, αν και η Τουρκία είναι αντίθετη στην επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων, έχει καθιερώσει μια αιγιαλίτιδα ζώνη δώδεκα ναυτικών μιλίων στη Μαύρη Θάλασσα και έχει δηλώσει ότι δεν θα αναγνωρίσει μια συριακή παράκτια ζώνη που υπερβαίνει τα δώδεκα ναυτικά μίλια. Παρά το γεγονός ότι το ζήτημα των χωρικών υδάτων φαίνεται απλό στη θεωρία, η Ελλάδα δεν έχει εφαρμόσει ένα νέο καθεστώς, επειδή η Τουρκία έχει απειλήσει με casus belli, αποκαλύπτοντας τις πραγματικές προθέσεις της εξωτερικής της πολιτικής.

Η Ελλάδα δέχεται μόνο μία νομική διαφορά, την οποία προτίθεται να παραπέμψει στο ΔΔ για επίλυση: την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Το 1996, η Τουρκία εγκαινίασε τη θεωρία των γκρίζων ζωνών, η οποία συνιστά παραβίαση και αμφισβήτηση της εδαφικής κυριαρχίας, με την πρακτική αμφισβήτηση της κυριαρχίας των Ιμίων. Η θεωρία αυτή αποσκοπεί στην αναθεώρηση του status quo του Αιγαίου, το οποίο καθιερώθηκε πρωτίστως με τη Συνθήκη της Λωζάνης το 1923. Το 1978, στην υπόθεση της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου, το Διεθνές Δικαστήριο όρισε τη διαφορά της υφαλοκρηπίδας ως νομική διαφορά- συνεπώς, το ΔΔ ή ένα σύστημα δικαστικής ή διαιτητικής επίλυσης έχει την αρμοδιότητα να την επιλύσει. Εκτός από τις ουσιαστικές διαφωνίες τους, τα δύο κράτη διαφωνούν και ως προς τον τρόπο επίλυσης της διένεξης. Από το 1970, η Ελλάδα ευνοεί σταθερά τις διαπραγματεύσεις υπό τον όρο ότι η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας θα παραπεμφθεί στο ΔΔ. Ως μέθοδος επίλυσης, το διεθνές δίκαιο προσφέρει πολιτικά και νομικά

μέσα. Ακόμη και αν τα κράτη επιλέξουν να παραπέμψουν μια διαφορά για επίλυση με βάση το διεθνές δίκαιο σε διαιτητικό όργανο, είναι απαραίτητη η προηγούμενη διαπραγμάτευση. Η παραπομπή στο δικαστήριο, η οποία μπορεί να συμπληρωθεί με τη χρήση πολιτικών και νομικών μέσων κατά την κρίση των κρατών, θα οριστικοποιήσει ωστόσο την επίλυση των ζητημάτων και θα εξαλείψει τη διαφορά. Δεδομένου ότι η Τουρκία δεν έχει υπογράψει τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας, η παραπομπή στο δικαστικό σύστημα της σύμβασης δεν έχει σχεδόν καμία πιθανότητα επιτυχίας. Χωρίς να αποκλείεται η δυνατότητα παραπομπής σε νομική διαιτησία ή σε δικαστικούς μηχανισμούς όπως η διαμεσολάβηση και η συνδιαλλαγή, φαίνεται επομένως ότι το ΔΔ είναι το καταλληλότερο φόρουμ για την παραπομπή της διαφοράς. Πριν από την παραπομπή της υπόθεσης σε διαιτησία, πρέπει να επιτευχθεί συμφωνία σχετικά με τη σύνθεση του οργάνου, το εφαρμοστέο δίκαιο και τη διαδικασία.

Όσον αφορά τη ΣΔΘ, επιτρέπει την επιλογή ενός νομικού μέσου κατά την υπογραφή ή την προσχώρηση ή όποτε τα μέρη το επιλέξουν. Το άρθρο 287 διευκρινίζει την επιλογή του Διεθνούς Δικαστηρίου για το Δίκαιο της Θάλασσας, του Διεθνούς Δικαστηρίου, ενός διεθνούς διαιτητικού οργάνου ή της διαιτησίας ad hoc (η οποία δεν αφορά θέματα οριοθέτησης). Όσον αφορά την ελληνοτουρκική διαφορά σχετικά με την υφαλοκρηπίδα, το σύστημα δεν μπορεί να εφαρμοστεί λόγω του γεγονότος ότι η Τουρκία δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος της ΣΔΘ και η Ελλάδα έχει διατυπώσει επιφύλαξη που αποκλείει τις περιπτώσεις διαφόρων οριοθετήσεων σε σχέση με άλλα γειτονικά κράτη που είναι συμβαλλόμενα μέρη της ΣΔΘ. Συνεπώς, η ανάλυση πρέπει να επικεντρωθεί στην επιλογή μεταξύ του ΔΔ και της ad hoc διαιτησίας. Η επιλογή της διαιτησίας είναι πιο ευέλικτη, διότι το δικαστήριο θα είναι περισσότερο προσηλωμένο στη νομολογία του και, ως εκ τούτου, η απόφασή του θα είναι πιο προβλέψιμη. Αντίθετα, η επιλογή της διαιτησίας απαιτεί χρόνο για την εξεύρεση προσώπου συναίνεσης, ενώ οι δικαστές του ΔΔ είναι προκαθορισμένοι. Εφόσον η ρήτρα υποχρεωτικής δικαιοδοσίας του ΔΔ δεν ισχύει για την Τουρκία , δεν έχει δικαίωμα μονομερούς προσφυγής κατά της Ελλάδας, ούτε η Ελλάδα μπορεί να ασκήσει μονομερή προσφυγή κατά της Τουρκίας ελλείψει απόφασης συναίνεσης σε έγγραφο που να υποδηλώνει πρόθεση δέσμευσης για την προσφυγή. Μόλις η Τουρκία αποδεχθεί τη ρήτρα υποχρεωτικής δικαιοδοσίας, θα έχει ένα έτος για να ασκήσει προσφυγή. Ανεξάρτητα από τη βάση για την προηγούμενη συμβατική δέσμευση ή την αποδοχή της ρήτρας δικαιοδοσίας, πρέπει να τονιστεί η σημασία της σύνταξης της δέσμευσης, καθώς η δέσμευση καθορίζει το ζήτημα ενώπιον του δικαστηρίου, το εφαρμοστέο δίκαιο και δεσμεύει σαφώς τα μέρη να συμμορφωθούν με την απόφαση. Η συμφωνία αυτή πρέπει να εγκριθεί από τα κοινοβούλια κάθε έθνους, μια χρονοβόρα διαδικασία που απαιτεί διαπραγματεύσεις μεταξύ των δύο κρατών [23]. Σε κάθε περίπτωση, όπως υπογραμμίζει ο κ. Τσάλτας σε πρόσφατο άρθρο του, η επίλυση των διαφορών μεταξύ των δύο χωρών θα δημιουργήσει βάσεις αφενός

[23] Λιάκουρας, Π. (2017). Δυνατότητες επίλυσης των διμερών διαφορών Ελλάδας - Τουρκίας σχετικά με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας ή και ΑΟΖ μέσω των διεθνών δικαιοδοτικών μηχανισμών . Αθήνα : ΕΡΛΟ.

για τη συνεργασία μεταξύ των δύο κρατών κι αφετέρου για την ασφαλή και βιώσιμη εκμετάλλευση του θαλάσσιου περιβάλλοντος. [24]

6. Συμπεράσματα -Προτάσεις

Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις είναι σήμερα πιο τεταμένες από ό,τι ήταν πριν από είκοσι χρόνια, λόγω μιας σειράς διαρθρωτικών και ιδεολογικών παραγόντων, μετά από χαμένες ευκαιρίες για επίλυση της σύγκρουσης κατά τη διάρκεια εκείνης της περιόδου και μια περίοδο σχετικής ηρεμίας. Οι στρατηγικές αποφάσεις που έλαβαν τα δύο έθνη ήταν αναπόφευκτο να έχουν αντίκτυπο στο μέλλον των σχέσεών τους, διότι η ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ έπαψε να αποτελεί εργαλείο για τη διευθέτηση των διμερών διαφορών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Η Ελλάδα είχε θεωρήσει τους μηχανισμούς κοινωνικοποίησης κρίσιμους για την προώθηση του οράματός της για μια διμερή εταιρική σχέση, αλλά η απομάκρυνση της Τουρκίας από τους δυτικούς θεσμούς και η επιδίωξη στρατηγικής αυτονομίας αποδυνάμωσαν την επιρροή τους. Η φύση των διμερών σχέσεων αναπόφευκτα μεταβλήθηκε ως αποτέλεσμα. Ο τρόπος με τον οποίο οι διμερείς διαφορές γίνονταν αντιληπτές στις δυτικές πρωτεύουσες επηρεάστηκε επίσης από την ικανότητα της Ελλάδας να εξέλθει από την πρόσφατη πολιτική και οικονομική κρίση της και να τοποθετηθεί ως ο μόνος αξιόπιστος δυτικός σύμμαχος στην περιοχή. Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις έγιναν πιο ευάλωτες σε κλυδωνισμούς που προέκυψαν από στρατηγικές μετατοπίσεις στην Ανατολική Μεσόγειο καθώς και από εσωτερικούς πολιτικούς παράγοντες, καθώς η κανονιστική συνιστώσα των σχέσεων μεταξύ της Τουρκίας και της Δύσης μειώθηκε και η έμφαση στη συναλλακτική πλευρά των σχέσεων ΕΕ-Τουρκίας αυξήθηκε με έμφαση στις υποθέσεις μετανάστευσης και ασφάλειας.

Η Ελλάδα αντιμετωπίζει εδώ και καιρό τα ζητήματα που περιβάλλουν τις διαφορές της με την Τουρκία από ευρωπαϊκή σκοπιά. Η Συμφωνία του Ελσίνκι έδωσε στην Ελλάδα την ευκαιρία να βελτιώσει τις σχέσεις της με τη γειτονική χώρα, κατευθύνοντας την Τουρκία σε μια ευρωπαϊκή πορεία και βοηθώντας την να αναπτύξει δημοκρατικούς θεσμούς. Από τα μέσα της δεκαετίας του 2000, η Ελλάδα δεν διαθέτει ένα σαφές και ολοκληρωμένο στρατηγικό σχέδιο σε σχέση με την Τουρκία, λόγω της διάψευσης αυτών των προσδοκιών.

Στην πραγματικότητα, η δεκαετής οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2009 και η μονοπωλιακή ενασχόληση της εξωτερικής πολιτικής που ακολούθησε με τις προσπάθειες διάσωσης της χώρας εντός της ΟΝΕ εγκλώβισαν την ελληνική εξωτερική πολιτική στην παραδοχή ότι το πεδίο και τα μέσα δράσης επιτρέπεται να είναι μόνο όσα δεν επηρεάζουν αρνητικά την οικονομική και ευρωπαϊκή επιβίωση της χώρας. Η εσωστρέφεια της Ελλάδας στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, σε συνδυασμό με τις απειλές για την εθνική κυριαρχία που προέκυπταν από τη σοβαρή

[24] Tsaltas, G. (2022). The Application of the United Nations Convention on Law of the Sea in the Archipelagos of the Aegean Sea. The Handbook of Environmental Chemistry, σσ. 1-13. doi: https://doi.org/10.1007/698_2021_834

οικονομική κρίση, ανάγκασαν την εξωτερική πολιτική της χώρας να φτάσει σε ένα επίπεδο κατευνασμού της τότε μετριοπαθώς προωθούμενης τουρκικής συμπεριφοράς. Οι κρίσιμες αποφάσεις σχετικά με την εξωτερική πολιτική της Ελλάδας καθυστέρησαν στο μέλλον, επειδή οι ελληνικές κυβερνήσεις αρνήθηκαν να συζητήσουν ορθολογικά τα μακροχρόνια, έντονα προβλήματα της χώρας με την Τουρκία και δεν έδειξαν κανένα ενδιαφέρον για τις άβολες αλήθειες που έπρεπε να ειπωθούν. Οι ελληνικές κυβερνήσεις δεν μπόρεσαν να καταλήξουν σε μια αποτελεσματική στρατηγική για την επίλυση των διαφορών εδώ και χρόνια λόγω της έλλειψης στρατηγικού σχεδίου, γεγονός που τις ανάγκασε να καταφεύγουν κατά καιρούς σε μια υποκριτική πατριωτική ρητορική με μηδενικό πολιτικό κόστος και μηδενικό πολιτικό αποτέλεσμα σε εθνικό επίπεδο. Ο δημόσιος λόγος, αντίθετα, προώθησε τον αταβιστικό εφησυχασμό και τη ναρκισσιστική αδιαφορία για τα αναδυόμενα γεγονότα στην περιοχή, αντί να χρησιμεύσει ως προνομιακό φόρουμ ανάλυσης και προώθησης ρεαλιστικών εθνικών συμφερόντων. Αντί να προσπαθήσει να επηρεάσει και να διαμορφώσει την κοινή γνώμη με ρεαλιστική επιχειρηματολογία, ο δημόσιος λόγος στο υψηλότερο επίπεδο την ακολούθησε εμμένοντας σε έναν αντιπαραγωγικό και φτηνό λαϊκισμό. Η συνεχής αιτιολόγηση της προκλητικής συμπεριφοράς της Τουρκίας από την ελληνική πλευρά, είτε ως προσπάθεια εξαγωγής και εκτόνωσης μιας εσωτερικής πολιτικής κρίσης είτε ως στρατηγική που αποσκοπεί στην οικονομική (και δήθεν δίκαιη) συνεκμετάλλευση του Αιγαίου, συσκοτίζει την ταυτότητα και τα ιδεολογικά κίνητρα πίσω από την αναθεωρητική τουρκική πολιτική. Με αυτόν τον τρόπο, η Ελλάδα επέλεξε επί μακρόν να μικροδιαχειρίζεται τις διαφορές της με την Τουρκία και έδειξε ελάχιστο ενδιαφέρον για ουσιαστικές συμφωνίες. Η μερική φινλανδοποίηση της Ελλάδας από την Τουρκία έχει παγιωθεί περισσότερο ως αποτέλεσμα της πολιτικής κατευνασμού της Τουρκίας, τουλάχιστον σε θέματα χαμηλής πολιτικής.

Η Ελλάδα υιοθέτησε και εξακολουθεί να εφαρμόζει το δόγμα της αποτροπής ως απάντηση στο αίνιγμα ασφαλείας των σχέσεων της με την Τουρκία. Αποδέχεται το status quo στην περιοχή της και αναγνωρίζει την απειλή που συνιστά η Τουρκία για την εθνική της ασφάλεια, το ακριβώς αντίθετο από την αναθεωρητική εξωτερική πολιτική της Τουρκίας. Γι' αυτό και ιστορικά ακολουθεί ένα αμυντικό στρατηγικό δόγμα που βασίζεται στην αποτροπή μέσω της εσωτερικής και εξωτερικής εξισορρόπησης. Η Ελλάδα ήταν πάντα ένας αξιόπιστος εταίρος μεγάλων διεθνών οργανισμών όπως το ΝΑΤΟ, η ΕΕ και άλλες περιφερειακές συμμαχίες όσον αφορά την εξωτερική εξισορρόπηση, διατηρώντας ένα σημαντικό ποσό ήπιας ισχύος σε περιφερειακό επίπεδο, αντισταθμίζοντας εν μέρει την έλλειψη πρωτογενούς αποτρεπτικής ισχύος. Τα τελευταία δύο χρόνια, η Ελλάδα εργάστηκε για να εδραιωθεί ως αποτρεπτική δύναμη, επικαιροποιώντας το στρατηγικό της δόγμα και αναβαθμίζοντας τις αμυντικές της δυνατότητες, τα οποία αυξάνουν σημαντικά την εσωτερική αποτρεπτική ισχύ της χώρας.

Η Ελλάδα καλείται να εξετάσει κριτικά τόσο τη θέση της στον κόσμο όσο και το στρατηγικό της δόγμα στο σημερινό πιο σύνθετο διεθνές σύστημα. Οι δυσκολίες απαιτούν αναδιοργάνωση των δυνάμεων και μια παγκόσμια στρατηγική. Η Ελλάδα

έχει μάθει πόσο σημαντικό είναι να είναι αποτρεπτική για τις δικές της απειλές από τη μέχρι πρότινος διακριτική θέση των Ηνωμένων Πολιτειών στην Ευρώπη και την ευρύτερη περιοχή, καθώς και από τη στρατηγική αμηχανία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπλέον, αν δεν αναληφθούν και οι κατάλληλες ενέργειες και η ανάλογη ευθύνη για την αποδοχή του όποιου αποτελέσματος, η επίκληση του διεθνούς δικαίου για την αντιμετώπιση μιας επιθετικής διασπαστικής δύναμης δεν αρκεί. Ως εκ τούτου, η δημιουργία ενός ενιαίου, λογικού και ρεαλιστικού εθνικού στρατηγικού σχεδίου -που απαιτεί την ευρύτερη δυνατή πολιτική και κοινωνική συναίνεση- καθώς και μια ενεργή διπλωματική πολιτική με πολυεπίπεδη παρουσία στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου μέσω συνεργασιών και στρατηγικών συμμαχιών, καθώς και η προώθηση της πολιτικής οντότητας της χώρας εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποτελούν τους απαραίτητους πυλώνες που καθορίζουν την εξωτερική και αμυντική πολιτική του έθνους[25].

Η Ελλάδα έχει σε κάθε περίπτωση τη δυνατότητα άσκησης του μονομερούς δικαιώματος της επέκτασης της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12 νμ , αφήνοντας ,ωστόσο, μία λωρίδα ανοιχτής θάλασσας με σκοπό να διευκολυνθεί η ελέυθερη ναυσιπλοΐα ενώ ταυτόχρονα θα ευθυγραμμιζόταν και ο εθνικός εναέριος χώρος με τον αιγιαλίτιδα ζώνη, τερματίζοντας το «ελληνικό παράδοξο». Η επέκταση, επίσης, της αιγιαλίτιδας ζώνης, είναι απαραίτητη και για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ, οι οποίες αν και δεν μετρούνται από τα εξωτερικά όρια της αιγιαλίτιδας ζώνης, τα όρια της αποτελούν τα εσωτερικά όρια της ΑΟΖ και της υφαλοκρηπίδας. Η ευθυγράμμιση του εναέριου χώρου με την αιγιαλίτιδα ζώνη θα επιτυγχανόταν πιο ευκολά με μία επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 10 νμ. Μία τέτοια επέκταση επίσης, όπως υπογραμμίζει ο Ροζάκης δε θα άφηνε περιθώριο ενστάσεων στην Τουρκία αλλά και σε τρίτες χώρες για το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης. Αξίζει βέβαια να σημειωθεί πως η μονομερής οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης, ουδεμία σχέση έχει με τον τρόπο οριοθέτησης ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδας μεταξύ παρακείμενων κρατών.

Αυτό που έχει ιδιαίτερη σημασία για την Ελλάδα, είναι η καθιέρωση των δικών της «κόκκινων γραμμών» εντός του πλαισίου των διαφορών της με την Τουρκία. Σε περίπτωση παραβίασης της εθνικής κυριαρχίας η επιλογή δεν είναι άλλη παρά η ενεργοποίηση του άρθρου 51 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ σχετικά με το δικαίωμα της νόμιμης άμυνας. Πριν από κάθε μονομερή ενέργεια, βέβαια, η Ελλάδα ως χώρα προσηλωμένη στις αρχές του διεθνούς δικαίου[26] οφείλει να ακολουθήσει τις προβλεπόμενες διαδικασίες και να ενημερώσει το ΣΑ του ΟΗΕ για την απειλή περί διατάραξης της διεθνούς ασφάλειας και ειρήνης προκειμένου εκείνο να λάβει αποφάσεις. Αν και τέτοιες προσφυγές στο παρελθόν δεν έχουν προσφέρει τα αναμενόμενα αποτελέσματα, μία τέτοια ενέργεια αποτρέπει την Τουρκία από την κατασκευή ψευδών εντυπώσεων. Βέβαια, παραβίαση της εθνικής κυριαρχίας μπορεί

[25] Oikonomou, K. (2022). Greek - Turkish relations:A classic case of power competition towards a paradigm shift. Journal of Liberal Arts and Humanities (JLAH), 3, σσ. 21-25. doi:10.48150/jlah.v3no4.2022.a3

[26] Παυλόπουλος, Π. (2019). Να υπερασπισθούμε το Διεθνές Δίκαιο. Στο Α. Γκόφας, Γ. Ευαγγελόπουλος, & Μ. Κοππά (Επιμ.), Ένας Αιώνας Διεθνών Σχέσεων 191-2019. Αθήνα: Πεδίο.

να συνδεθεί με την παραβίαση της αιγιαλίτιδας ζώνης, η οποία δεν έχει παραβιαστεί από την Τουρκία αν και τα πολεμικά της πλοία βρέθηκαν σε απόσταση 10νμ από το Καστελόριζο. Δεδομένου, ότι μέχρι σήμερα η ελληνική αιγιαλίτιδα ζώνη εκτείνεται ως τα 6 νμ, δεν υφίσταται κάποιου είδους παραβίαση της εθνικής κυριαρχίας. Από την άλλη μεριά, οι τουρκικές έρευνες σε αμφισβητούμενη υφαλοκρηπίδα αποτελούν παραβίαση του διεθνούς δικαίου. Και αυτό γιατί τα κυριαρχικά δικαιώματα στην υφαλοκρηπίδα υφίστανται εξυπαρχής και αυτοδικαίως σε περιοχές χωρίς στενότητα, όπου απαιτείται προηγούμενη συμφωνία μεταξύ των παρακείμενων κρατών. Τα δικαιώματα που προβλέπονται στο άρθρο 77 της ΣΔΘ δεν υφίστανται πριν τη συμφωνία για οριοθέτηση και αποτελούν μόνο διεκδικήσεις. Σε αντίθεση με αυτό, η Τουρκία εκτελεί έρευνες σε περιοχές κοντά στα ελληνικά που υποστηρίζει πως ανήκουν στη δική της υφαλοκρηπίδα. Αυτό όμως δε συνιστά παραβίαση της εθνικής κυριαρχίας και σωστά η Ελλάδα περιορίζεται στη διακριτική παρακολούθηση των ερευνών δηλώντας την παρουσία της σε κάθε απόπειρα της Τουρκίας να αμφισβητήσει το δικαίωμα της Ελλάδας για την υφαλοκρηπίδα των ελληνικών νησιών [27].

Συμπερασματικά, η Τουρκία χρησιμοποιεί κάθε διεθνές καθεστώς, όπως και το δίκαιο της θάλασσας, εργαλειακά για να επιτύχει τα εθνικά της συμφέροντα ενώ στις περιπτώσεις εκείνες που οι επιδιώξεις της αντιμετωπίζουν προφανή αναχώματα λόγω της νομικής ανεπάρκειας των επιχειρημάτων της, η Τουρκία επιλέγει να απέχει από το συγκεκριμένο καθεστώς. Κατ' αυτόν τον τρόπο η Τουρκία έχει επιλέξει να μην προβεί στην υπογραφή της Σύμβασης του δικαίου της θάλασσας.

7. Επίλογος

Η ανάδειξη διένεξης για την υφαλοκρηπίδα έχει πυροδοτήσει μια σειρά τουρκικών συγκρούσεων με άλλα καθεστώτα του Αιγαίου. Μετά το 1973, η Τρίτη Διάσκεψη για την κωδικοποίηση του Δικαίου της Θάλασσας ξεκίνησε και υπήρχαν μεγάλες ελπίδες για ευνοϊκές διατάξεις για τα έθνη με μεγάλες ηπειρωτικές και νησιωτικές ακτογραμμές. Σε μια επεκτατική κίνηση, η Τουρκία αμφισβήτησε μια σειρά από δικαιώματα που απαγορεύεται να ασκεί η Ελλάδα σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, κυρίως την επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης. Αυτό έρχεται να προστεθεί στη διαμάχη για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. παρά το γεγονός ότι είναι διακριτή από το μέγεθος της αντίστοιχης παράκτιας ζώνης, αμφισβητεί την εθνική νομοθεσία που καθορίζει τα όρια του εθνικού εναέριου χώρου. Οι διαφορές που εγείρει η Τουρκία επικεντρώνονται στα δικαιώματα που, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, δημιουργούνται πρωτίστως από τα νησιά.

Η πιο εξέχουσα από αυτές τις διαφωνίες ήταν η αντίθεση στην επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12 ναυτικά μίλια, η οποία αποτελούσε την παγκόσμια τάση ακόμη και πριν υιοθετηθεί στην τελική της μορφή ως δικαίωμα στη Σύμβαση του 1982 για το Δίκαιο της Θάλασσας. Η πιθανή επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης θα ωφελούσε σε μεγάλο βαθμό την Ελλάδα εις βάρος της Τουρκίας. Οι περιοχές

[27] Ροζάκης, Χ. (2021). Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις και το Δίκαιο της Θάλασσας. Αθήνα : Πόλις, σ 127

ελεύθερης ναυσιπλοΐας θα μειώνονταν σημαντικά και οποιαδήποτε επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης θα μετακινούσε αντιστοίχως το εσωτερικό όριο της υφαλοκρηπίδας. Το εσωτερικό όριο της υφαλοκρηπίδας θα μετακινούνταν και ταυτόχρονα, ένα τμήμα της θα προεξοφλούνταν επειδή θα αποτελούσε μέρος της διευρυμένης ελληνικής αιγιαλίτιδας ζώνης.

Το ζήτημα του ορίου του ελληνικού εθνικού εναέριου χώρου είναι επίσης κρίσιμο. Οι δύο διαφορετικές νομοθεσίες ως προς το χρονο είναι αυτές που προκαλούν τη διαφορά στο εύρος μεταξύ της εναέριας και της αιγιαλίτιδας ζώνης. Αυτή η διάκριση είναι μια παραδοξότητα που δεν υπάρχει σε όλο τον κόσμο, αλλά η Ελλάδα τη διατηρεί με επιχειρήματα. Ωστόσο, αμφισβητείται το γεγονός ότι η Ελλάδα αποτελεί μοναδική περίπτωση ενός ιδιαίτερου εθνικού εναέριου χώρου που ίσχυε σε σχέση με όλα τα κράτη επί 43 χρόνια πριν αμφισβητηθεί από ένα μόνο κράτος, εκείνο της Τουρκίας. Εκτός από τα διμερή ζητήματα, η Τουρκία έχει επίσης εμπλακεί σε συνεχιζόμενες διεθνείς διαφορές, όπως το FIR ή η αποστρατιωτικοποίηση των νησιών.

Η Τουρκία είτε διεκδικεί, είτε προβάλλει αντιρρήσεις, είτε αμφισβητεί οποιαδήποτε χρήση των δικαιωμάτων της ή ακόμη και την αναγγελία από την Ελλάδα, όπως προκύπτει από τη συνολική συμπεριφορά της. Μέσω αυτών των αντιδράσεων, ελπίζει να αποσπάσει μια απάντηση που θα μπορούσε να οδηγήσει είτε σε συνεννόηση μαζί της είτε στην παρεμπόδιση της άσκησης δικαιωμάτων με κάποιο τρόπο. Οι διμερείς διαφωνίες είναι διαφωνίες σχετικά με τα δικαιώματα που κάθε κράτος επιτρέπεται να ασκεί σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο. Σε αυτά περιλαμβάνονται τα δικαιώματα στην υφαλοκρηπίδα, ο μονομερής καθορισμός της αιγιαλίτιδας ζώνης και κατ΄επέκταση του εύρους του εναέριου χώρου. Η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας είναι η μόνη νομική διαφορά που αποδέχεται η Ελλάδα. Και όσον αφορά αυτό, έχει πιέσει για την παραπομπή της διαφοράς στο Διεθνές Δικαστήριο για επίλυση.

Η ιδέα των "γκρίζων ζωνών", που αποτελεί άμεση αμφισβήτηση και παραβίαση της εδαφικής κυριαρχίας, εισήχθη για πρώτη φορά το 1996 ως αποτέλεσμα της πρακτικής αμφισβήτησης της κυριαρχίας επί των Ιμίων. Με τη μετάβαση την αμφισβήτηση στον πυρήνα της κυριαρχίας στον νησιωτικό χώρο -μικρά νησιά, βράχοι που βρίσκονται σε στρατηγικά σημαντικές θάλασσες- στα σύνορά της με την Τουρκία (όπως τα Ίμια), στο κεντρικό Αιγαίο (όπως το Καλογέροι) ή σε άλλα μέρη, η Τουρκία κάνει ένα ποιοτικό άλμα στις αμφισβητήσεις της.Η θεωρία των γκρίζων ζωνών ισχυρίζεται κάτι υπερβατικό. Στοχεύει στην αναθεώρηση της τρέχουσας εδαφικής κατάστασης, η οποία στηρίζει τη σταθερότητα των διμερών σχέσεων και ισχύει εδώ και πολλά χρόνια. Στοχεύει στον επανακαθορισμό των εδαφικών ορίων της περιοχής, κυρίως σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λωζάνης του 1923.

Σε κάθε περίπτωση οι διενέξεις στην ελληνοτουρκικές σχέσεις είναι αποτέλεσμα της προσπάθειας της Τουρκίας να εναρμονιστεί με τις επιταγές του Δόγματος της Γαλάζιας πατρίδα, το οποίο επιβάλλει στην τουρκική εξωτερική πολιτική , αναθεωρητική στάση. Επομένως, οι διαφοράς των δύο κρατών σχετίζονται με ανταγωνισμό για τους συσχετισμούς ισχύος στη Μεσόγειο και όχι σε ψυχολογικούς

παράγοντες ή στη διαφορά των ταυτοτήτων. Η Ελλάδα ως χώρα προσηλωμένη στο Διεθνές Δίκαιο οφείλει να αναζητήσει δικαιοδοτική λύση στις διαφορές και κυρίως στη διαφορά της οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας. Σε αυτό τον τομέα απαιτείται και πιο επισταμένη επιστημονική έρευνα. Τέλος, η Ελλάδα οφείλει να επιδιώκει τη συνεχή εξωτερική και εσωτερική εξισορρόπηση ώστε να είναι ικανή να προστατέψει την εθνική της κυριαρχίας, πάντα όμως με σεβασμό στις αρχές του Διεθνούς Δικαίου.

8. Αναφορές

Dyke, J. (2005). An Analysis of the Aegean Disputes under International Law. *Ocean Development & International Law,, 36*, σσ. 63-117. doi:10.1080/00908320590909088

Moreno-Lax, V. (2021). New Common European Approach to Search and Rescue? Entrenching Proactive Containment. . Ανάκτηση από. *New Migartion Pact*.

Ανάκτηση από https://eumigrationlawblog.eu/a-new-common-european-approach-to-search-and-rescue-entrenching-proactive-containment/

Oikonomou, K. (2022). Greek - Turkish relations:A classic case of power competition towards a paradigm shift. *Journal of Liberal Arts and Humanities (JLAH), 3,* σσ. 21-25. doi:10.48150/jlah.v3no4.2022.a3

Tsaltas, G. (2022). The Application of the United Nations Convention on Law of the Sea in the Archipelagos of the Aegean Sea. *The Handbook of Environmental Chemistry*, σσ. 1-13. doi: https://doi.org/10.1007/698_2021_834

Van Duke, J. (2007, February). An analysis of the Aegean Disputes under International Law. *Ocean Development and International Law*, σσ. 63-117. doi:10.1080/00908320590909088

Ανεψιού, Γ., & Αργυρόπουλος, Κ. (2019). Το νομικό πλαίσιο της Ναυτικής και Αεροπορικής /Αεροναυτικής Έρευνας και Διάσωσης (Ε-Δ) : Η περίπτωση της Ελλάδας. *Civitas Gentium, 7*, σσ. 181-215.

Βενιζέλος, Ε. (2020). *Οριοθέτηση θαλασσίων ζωνών και ελληνοτουρκικές σχέσεις* . Αθήνα : Παπαδόπουλος .

Γιόκαρης, Ά. (2017). Οι περιοχές ευθύνης SAR στον περιβάλλοντα ττην Ελλάδα χώρο σύμφωνα με τον IMO (υποκρυπτόμνες προθέσεις ασκήσεως παράτυπων δικαιοδοσιών). Στο Mediterranean Agenda, *Δίκαιο της θάλασσας και Μεσογειακός Χώρος -Γεωπολιική Διάσταση και Νομικές Πτυχές.* Αθήνα: EPLO.

Γιόκαρης, Α., & Κυριακόπουλος, Γ. (2020). *Διεθνές Δίκαιο Εναέριου Χώρου και Διαστήματος.* Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Ηρακλείδης, Α. (2019). Ο Εθνοκεντρισμός στην εξωτερική πολιτική και οι συνέπειές του: Η Ελληνική περίπτωση . Στο Α. Γκόφας, Γ. Ευαγγελόπουλος, & Μ. Κοππά, *Ένας αιώνας Διεθνών Σχέσεων* (σσ. 325-332). Αθήνα : Πεδίο .

Ηρακλείδης, Α. (2020). *Αιγαίο και Ανατολική Μεσόγειος: 50 =1 όψεις των ελληντουρκικών σχέσεων* . Αθήνα : Θεμέλιο .

Ήφαιστος, Π. (2013). Νεο-οθωμανισμός και τουρκική στρατηγική μετά το 2002. Στο Η. Κουσκουβέλης, *Το στρατηγικό βάθος και η Τουρκία* (σσ. 230-294). Αθήνα : Ποιότητα.

Ιωάννου, Κ., & Στρατή, Α. (2013). *Δίκαιο της Θάλασσας.* Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη.

Κλάψης, Α. (2019). Η χούντα του Ιωαννίδη και η Τουρκία. *Η Καθημερινή*. Ανάκτηση από https://www.kathimerini.gr/society/1050011/i-choynta-toy-ioannidi-kai-i-toyrkia/

Κουσκουβέλης, Η. (2013). Πολιτική των "μηδενικών προβλημάτων" με τους γείτονες ή προβληματική πολιτική? Στο Η. Κουσκουβέλης, & Σ. Λίτσας, *Το Στρατηγικό Βάθος και Η τουρκία* (σσ. 11-15). Αθήνα : Ποιότητα .

Λιάκουρας, Π. (2017). *Δυνατότητες επίλυσης των διμερών διαφορών Ελλάδας - Τουρκίας σχετικά με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας ή και ΑΟΖ μέσω των διεθνών δικαιοδοτικών μηχανισμών* . Αθήνα : EPLO.

Λιάργκοβας, Π., Δερμάτης, Ζ., & Κομνηνός, Δ. (2019). *Μεθοδολογία της έρευνας και συγγραφή επιστημονικών εργασιών* . Αθήνα : Τζιόλα.

Μάζης, Ι. (2013). Νταβουντογλιανή προσέγγιση και γεωπολιτική ανάλυση : Κριτική παρουσίαση . Στο Η. Κουσκουβέλης, & Σ. Λίτσας, *Το στρατηγικό βάθος και η Τουρκία* (σσ. 47-106). Αθήνα : Ποιότητα .

Νέδος, Β. (2020). «Απάντηση» από ICAO στην Τουρκία. *Η καθημερινή*. Ανάκτηση από https://www.kathimerini.gr/politics/561143602/apantisi-apo-icao-stin-toyrkia/

Νταβούντογλου, Α. (2010). *Το στρατηγικό βάθος : η διεθνής θέση της Τουρκίας* . Αθήνα : Ποιότητα .

Νταρζάνος, Ν. (2021, Αύγουστος). Η συμβολή των Ελικοπτέρων της ΠΑ στην Έρευνα και Διάσωση. *Αεροπορική Επιθεώρηση*.

Παπασταυρίδης, Ε. (2020). *Οι ελληνοτουρκικές διαφορές στο θαλάσσιο χώρο από την οπτική του διεθνούς δικαίου.* Αθήνα : ΕΛΙΑΜΕΠ.

Παυλόπουλος, Π. (2019). Να υπερασπισθούμε το Διεθνές Δίκαιο. Στο Α. Γκόφας, Γ. Ευαγγελόπουλος, & Μ. Κοππά (Επιμ.), *Ένας Αιώνας Διεθνών Σχέσεων 191-2019.* Αθήνα: Πεδίο.

Περράκης, Σ., & Μαρούδα, Μ.-Ν. (2014). Ελληνική εξωτερική πολιτική και Διεθνές Δίκαιο 1974-2011: διασταυρούμενες ματιές. Στο Σ. Περράκης, *Ελληνική εξωτερική Πολιτική και Διεθνές Δίκαοο* (σσ. 11-101). Αθήνα : Όστρια.

Ραπτόπουλος, Ν. (2019). Η εσωτερική και εξωτερική πολιτική της Τουρκίας : Από τον Κεμαλισμό στον Νεοοθωμανισμό . Στο Α. Γκόφας, Γ. Ευαγγελόπουλος, & Μ. Κοππά, *Ένας Αιώνας Διεθνών Σχέσεων 1919-2019* (σσ. 230-238). Αθήνα : Πεδίο.

Ροζάκης, Χ. (1989). Οι Ελληνοτουρκικές Σχέσεις: Η Νομική Διάσταση. Στο Χ. Τσαρδανίδης, *Σύγχρονη ελληνική εξωτερική εξωτερική* . Αθήνα: Σάκκουλα.

Ροζάκης, Χ. (1998). Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις : η νομική διάσταση. Στο Α. Αλεξανδρής, *Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις.* Αθήνα : Γνώση.

Ροζάκης, Χ. (2021). *Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις και το Δίκαιο της Θάλασσας.* Αθήνα : Πόλις.

Ρούκουνας, Ε. (2015). *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο.* Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Σαρηγιαννίδης, Μ. (χ.χ.). *Οι Σχέσεις Διεθνούς και εσωτερικού Δικαίου & το άρθρο 28 του Ελληνικού Συντάγματος* . Αθήνα : ΕΑΠ.

Σταυρινός, Μ. (2022). *Το Δίκαιο της Θάλασσας στην Ανατολική Μεσόγειο* . Αθήνα : Τελεία.

Συρίγος, Ά. (2020). *Ελληνοτουρκικές σχέσεις.* Αθήνα : Πατάκη .

Συρίγος, Α. (2020). *Τουρκικές διεκδικήσεις σε Αιγαίο και Ανατολική Μεσόγειο* . Αθήνα : Καθημερινή .

Τσάλτας, Γ. (2011). Δεν Προϋποθέτει την Χάραξη ΑΟΖ η Εκμετάλλευση Υδρογοναθράκων στο Αιγαίο. *Energia.gr*. Ανάκτηση από https://www.energia.gr/article/45412/kathhghths-gr-tsaltas-den-proypothetei-thn-haraxh-aoz-h-ekmetalleysh-ydrogonathrakon-sto-aigaio

Τσιριγώτης, Δ. (2013). *Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Ιστορία.* Αθήνα: Ποιότητα.

Υπουργείο Εξωτερικών . (2021, Νοέμβριος 28). *Ζητήματα ελληνοτουρκικών σχέσεων* . Ανάκτηση από Έρευνα-Διάσωση: https://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/eidikotera-keimena/erevna-kai-diasosi.html

Φιλιόπουλος, Ι. (2015). *Χωρική Ανάλυση Περιστατικών Έρευνας-Διάσωσης στον Ελλαδικό Χώρο με Χρήση Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών* . Διδακτορική Διατριβή : Εθνικό Μετσόβειο Πολθτεχνείο .

Χουλιάρας, Α. (2019). Η επιστημονική κοινότητα των Διεθνών Σχέσεων και η Ελληνική εξωτερική πολιτική . Στο Α. Γκόφας, Γ. Ευαγγελόπουλος, & Μ. Κοππά, *Ένας αιώνας Διεθνών Σχέσεων* (σσ. 317-324). Αθήνα : Πεδίο .